د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولګی

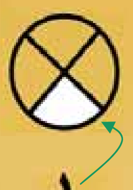

۱
―
۴

۶-۱ < ۶+۱

۹+۲ > ۱۰

۶+۵ = ۱۱

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هــ . ش.

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمیټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د څېړنې او ارزونې د دیپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګیالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، ادیتور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیټه:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د محتوا فهرست

شمیره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قیمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمین کول	۹
	دریم فصل	
۳	د عددونو لوستل او لیکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پېژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ..	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیی آزمایل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶

۱۰ د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې ۲۸

۱۱ د تفریق د عملیې آزموینه ۳۳

شپږم فصل

۱۲ د عددونو د خط پیژندنه ۳۵

۱۳ د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله ۳۷

۱۴ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه ۳۹

۱۵ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه..... ۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۶ د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه ۴۲

۱۷ د ۲ او ۷ د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۲

۱۸ د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۹

۱۹ له (۱-۱۰) د ژبنې ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه. ۵۲

۲۰ د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت ۵۵

۲۱ د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې ۵۷

۲۲ د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې........................ ۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳ د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)......................... ۲۳

۲۴ د سانتي متر پیژندنه.. ۲۵

۲۵ د دیسي متر پیژندنه ۲۷

۲۲ د ملي متر پیژندنه ۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ د کیلو متر پېژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پېژندنه ۷۱
۲۹ د خط د ډولونو پېژندنه ۷۴
۳۰ د زاویو د ډولونو پېژندنه ۷۶

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پېژندنه ۸۰
۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲
۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپېریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام) ۸۷
۳۵ د ساعت (ګړۍ) پېژندنه ۹۱
۳۶ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵
۳۷ د اونۍ - میاشت او کال پېژندنه ۹۸
۳۸ د جنتري پېژندنه ۹۹
۳۹ د لیتر پېژندنه ۱۰۳
۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵
۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پیژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پیژندنه ۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د عددونو مقامي قيمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي دې د يوه رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلي دي دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي يو ځلي بيا د هغو يادونه کوو.

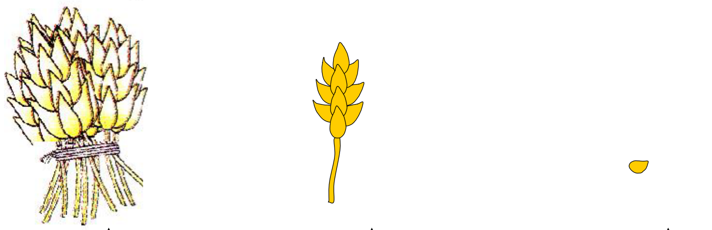

١   ١٠   ١٠٠

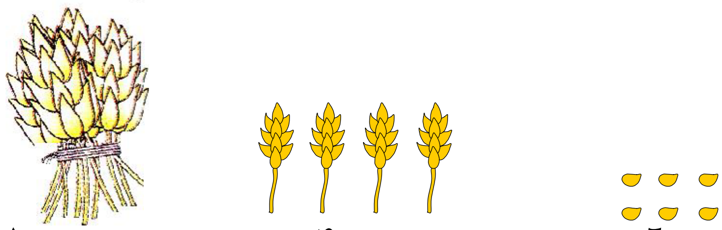

٦   ٤٠   ١٠٠

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو يو سلی وږي د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کيږي.

يويز	لسيز	سليز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

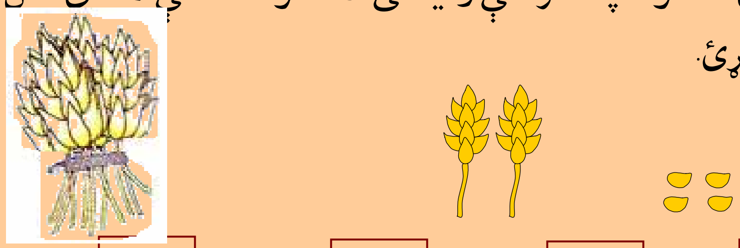

یویز ☐ لسیز او ☐ سلیز، ټوله ☐ کیږي.
لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

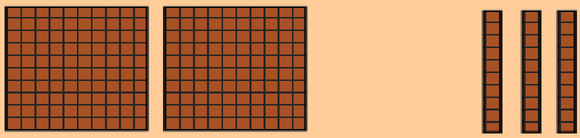

۳ لسیز او ۲ سلیز ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

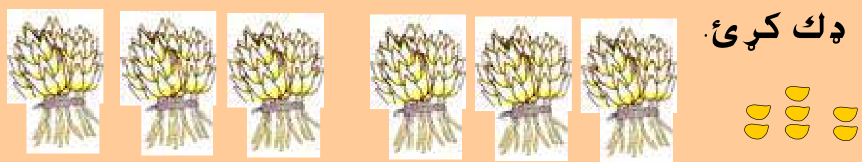

یویز ☐ لسیز ☐ سلیز ټول ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې وښیاست.

سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال : ۸ يويز ۹ لسيز ۳ سليز **۳۹۸** کيږي.

٦ يويز ۵ لسيز ۹ سليز [ ] کيږي.

۹ يويز ۹ لسيز ۸ سليز [ ] کيږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ .

۱-مثال: ۷۸۲	=	۲	يويز	۸	لسيز	۷	سليز
۲-مثال: ۸۹	=	۹	يويز	۸	لسيز	۰	سليز
۷۰	=		يويز		لسيز		سليز
۲۰٦	=		يويز		لسيز		سليز
۷٦۰	=		يويز		لسيز		سليز
۹۵۲	=		يويز		لسيز		سليز

۳- لاندې هريو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره وليکئ.

- دوه اويا
- پنځه سوه څلوراتيا
- دوه سوه پنځه ديرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلويښت
- پنځه سوه درويشت

۴- لاندې عددونه ولولئ او هریو په خپلو کتابچو کې په حروفو ولیکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه لیکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري ولیکئ.

۷- فهیم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کین لوري د ۳ رقم ته ځیر شئ.

الف: ووایاست چې دا دواړه رقمونه یو له بله سره څه توپیر لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت یو شی دی؟ ....

ج: د نومورې عدد ښي او کین لورې رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښیاست؟

د: د نومورې عدد رقمونه په چوټ کې وښیاست.

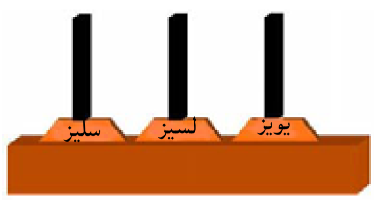

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښیاست.

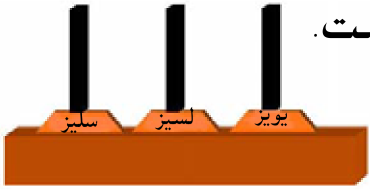

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

ب ـ د ٦۰٦ په عدد کې څو یویز، څو لسیز او څو سلیز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

دلاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونیسئ څو څو دری رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنی او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

--------	--------	--------
--------	--------	--------

ترټولو کوچنی عدد ------

ترټولو لوی عدد ------

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هر يوه ته دې د ۱،۲،۳ يو يو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګيوالو ته وښيي. بيا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد ليکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځايونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې وليکي په همدې ډول دې د ځايونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې وليکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري رانشي. او په پای کې دې وشميري چې څو درې رقمی عددونه د ۱،۲،۳ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او يو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قيمت يا مقامي ارزښت په نظر کې نيولو سره دې ترتيب کړي.

کورنی دنده

د ۴،۵،۶ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دوه وه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یویزاو ۲ لسیز	۴یویزاو ۷ لسیز	۲ یویزاو ۵ لسیز
۱۴ یویزاو ۲ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۳ یویزاو ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷٦ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟......................... او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یویز، لسیز
شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یویز و رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: تجسس او تخمين كول

هدف: زده كوونكي وكړای شي مخكې تر شميرلو د تخمين په واسطه د شيانو مقدار په تقريبي توګه پيدا كړي. وروسته له دقيق شمېرلو قيمت يې وليكي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمين كوو او بيا د شميرلو په واسطه دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شكل ټاكو. او ګورو چې زمونږ تخمين په كومه اندازه حقيقت ته نژدې دی. په حقيقت كې تخمين كول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انكشاف لپاره مهم ګڼل كيږي. عموماً په كورنيو كې د كوچنيانو د ساعت تيری د پاره ډيره ښه ده. مثلاً كه چيرې په كورنۍ كې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندكې (زړي) سره يو ځای كړي او خپلو كوچنيانو ته ووايې. څو دانې موخوړلي دي؟ چا زياتې خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر يو د خپل ذهن سره سم يو عدد وايي په پای كې دقيق شمېرل كيږي. او ليدل كيږي چې د كوم يوه تخمين حقيقت ته نژدی دی؟

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکی او یا کدو زړې ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. او هغه دې په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. بیا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وویشي. داسې دې ورته ووایي.

١. هرګروپ دې جدول وکاږي.

٢. د ګروپ هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په تخمیني توګه وټاکي.

٣. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

۴. له هر ګروپ څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه يې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ګروپونو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

٦. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې وړونکی کیږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشویق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: د عددونو پيژند نه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشميري او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تاسو پوهيږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د يويز او لسيز د مرتبو لرونکی دی ويلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د يويز، لسيز او سليز درې مرتبو لرونکی دی که چيرې د هغوپه تولو مرتبو کې د ۹ عدد وليکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا درې مرتبې لومړی طبقه (د يويزو طبقه) بلل کيږي تاسو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دوهم ټولګي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تاسو په لاندې جدول کې دوه طبقې ليدلای شئ چې هره طبقه يې درې مرتبې د (يويز، لسيز او سليز) لري.

	لومړی طبقه (د يويزو طبقه)			دوهمه طبقه (زريزو طبقه)		
عدد	د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چيرې اوس په دوهمه طبقه کې د يو زريزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ ليدل کيږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړی طبقې ټولې مرتبې يې صفر دي چې يو زر لوستل کيږي. که چيرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصليږي.

تاسو پوهيږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړی طبقې پوري اړه لري که چيرې د لومړی طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه وليکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

د يويزو مرتبه   د لسيزو مرتبه   د سليزو مرتبه   د يوزريزو مرتبه

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

الف: هغه عدد چې د پورتنيو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي وليکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې يې وليکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعيت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کيږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په حروفو يې وليکئ د نومړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا، او نه زرو اته سوه دري ځلويښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې واياست په يوه جدول کې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

هر يو زده کوونکی دي د طبقو يو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱٦، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دي په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دي نوموړي عددونه په تورو سره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره يو سلو شپږ په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ او هم د ۸، او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

کورنی دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزيات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چيرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زيات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پيژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پيژندلی دی کـه چېـرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زيات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځـي چې دا عدد يو پنځـه رقمـي عـدد دی او د (۱) عـدد رقـم د دويمـي طبقې د لس زريزو په مرتبه کې قـرار لـري. کـه چيـرې اوس د لـس زريزو په مرتبـه کـې د (۱) د عـدد پـه ځـای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰۰ ، ۹۰۰۰۰ عددونه پـه لاس راځي. او س که چيرې د ۹۰۰۰۰ د لـومړۍ طبقـې د يـويزو پـه مرتبه کې د۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنګه که چيرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسيزو، سـليزو او زريـزو پـه مرتبـو کـې د ۱ ، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰ ، ۹ رقمونه وليکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ....۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چيرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزيـات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځني عددونـه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړۍ طبقه (ديويزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زريزو طبقه)		
د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنۍ دنده

هر يو زده کوونکی دې د طبقـو يـو جـدول رسـم کـړي د ۱۲۰۵ ، ۶۰۰۰۳ ، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

د لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٦	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره
٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
٣) دوه دېرش زره
۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٦		۵
٣	٢			
٢				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦۵۰۰۴ ....
٢- ٧٣٦۴٢ ....
٣- ١٠٠٠٠٠ ....
۴- ٨٧٠٠٧ ....
۵- ٩٩٩٩٩ ....

کورنی دنده

زده کوونکی دې یو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او هم دې په تورو ولیکی.

٣۴٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩۵٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو عددونه وليکئ چې د هغو د سليزو په مرتبه کې ۹ او د لسيزو په مرتبه کې يې ۳ وي.

۲- يو عدد وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې ۴ او د يوزريزو په مرتبه کې يې ۲ وي.

۳- يو عدد وليکئ چې د يويزو په مرتبه کې ۴ او د لس زريزو په مرتبه کې يې ۷ وي.

۴- يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې ۴ او د سليزو په مرتبه کې يې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چيرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دويمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې يوطبقاتي جدول رسم او د ۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عمليې کې د لس دا نه بيزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخيستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عمليو ته پاملرنه وکړئ.

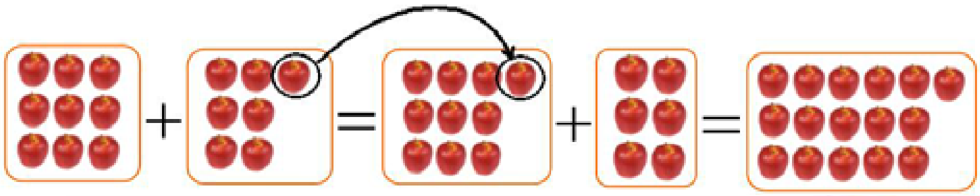

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

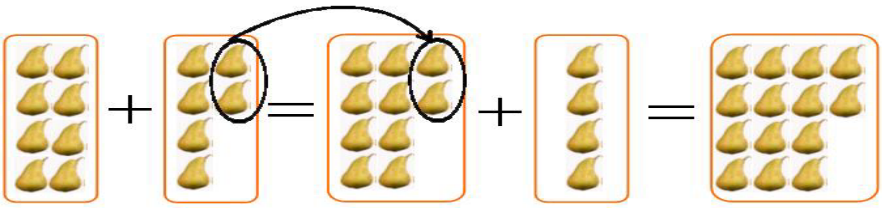

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځايونه ډک کړئ.

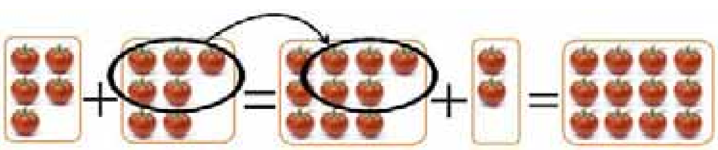

☐ + ☐ = ☐ + ☐ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۲

___ = ___ + ۱۰ = ۲ + ۵ ، ___ = ___ + ۱۰ = ۹ + ۷

___ = ___ + ۱۰ = ۲ + ۹ ، ___ = ___ + ۱۰ = ۷ + ۸

___ = ___ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۲ + ۸

۱۳ = ___ + ___ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = ___ + ___ = ۸ + ۷

۱۲ = ___ + ___ = ۹ + ۳ ، ۱۲ = ___ + ___ = ۷ + ۹

۱۳ = ___ + ___ = ۲ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

___ = ۴ + ___ = ۸ + ۶

___ = ___ + ۱۰ = ۷ + ۳

___ = ۰ + ___ = ۶ + ۴

کورنۍ دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

```
 ①① ①
 ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
―――――――
 ۹ ۳ ۰ ۱
```

يويز	لسيز	سليز	زريز
	①	①	①
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	۶ +
۱ ①	۰ ①	۳ ①	۹

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

۶۴۳۵ + ۱۵۸۶ = ☐

۵۸۴۳ + ۶۰۸۰ = ☐

۷۳۲۱ + ۲۶۰۹ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۲۷۰۳ + ۹۶۱۹ = ☐

۱۰۸۷ + ۹۹۴ = ☐

۳۴۰۵۶ + ۶۴۹۶۷ = ☐

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
۱۸۵۸ +	۹۹۹۳ +	۴۰۹۰۷ +
□	□	□

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ۶
۴ ۷ ۸ +	۳ ۴ □ +	□ ۰ □ +
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴
(۱) (۱) ۶ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ۶	(۱) ۷ □ □ ۶
۳ ۲ □ +	□ □ □ +	۴ ۳ □ +
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لرې پلار یې د سودا را نیولو لپاره ۷۰۶ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردآلانو ۵۵۰ نیالګي شته، معلوم یې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نیالګي دي؟

۵- کریم له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري د کریم پیسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ وروڼو یې هم هر یوه کریم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم یې کړئ چې اوس کریم څو افغانۍ لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوي ولري سرته ورسوي.

① ①		
۱ ۴ ۸		
۳ ۶ ۵		
۱ ۰ ۰ +		
۵ ۱ ۳		

① ①	
۱ ۷ ۶	
۲ ۰ ۰	
۵ ۲ ۰	
+ ۶ ۴	
۹ ۶ ۰	

د جمعې لومړی جزء	۲ ۵
د جمعې دويم جزء	۱ ۲
د جمعې دريم جزء	+ ۱ ۰
د جمعې حاصل	۴ ۷

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:
۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
+ ۱۴۷

ب:
۱۰۱
۲۳۴
۵٦
+ ۱۲

ج:
۳۴۷
۱۱۲
+ ٦۲۳

۲- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- ټول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
+ ۸

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
+ ۱۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- يوه بڼوال د ٣٦٢٠٠ افغانيو منې د ١٢٠٠٠ افغانيو ناك او د ٦١٠٠ افغانيو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی بڼوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړي دي؟

٢- يوه هټۍ وال په لومړی ورځ د ١٢٠٠ افغانيو په دوهمه ورځ د ١٢٠ افغانيو په دريمه ورځ د١٨٠٠ افغانيو او په څلورمه ورځ د ٢٠٢٠٠ افغانيو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

٣- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځايونه يې په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

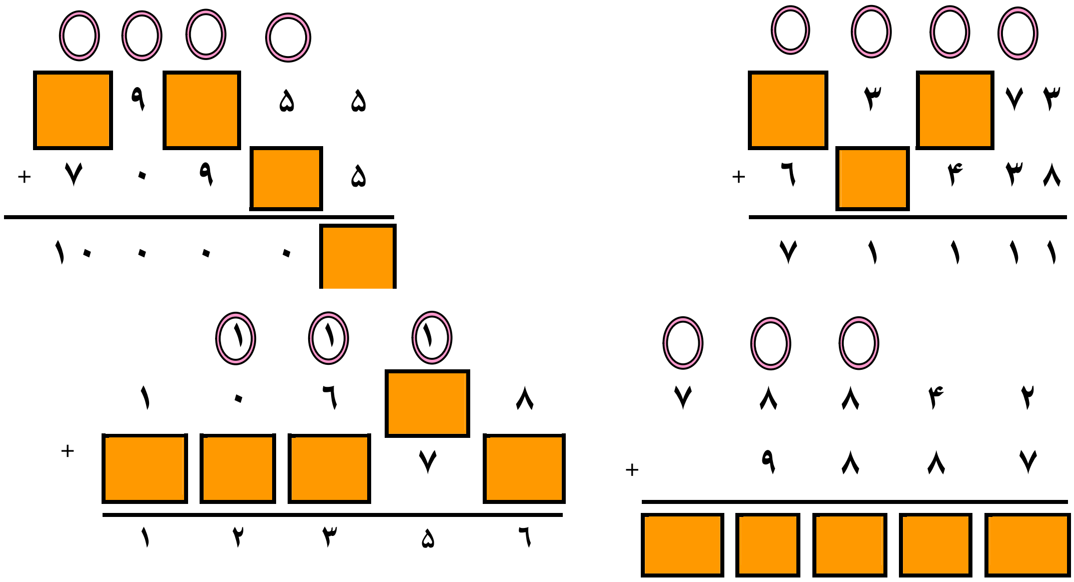

د توکر اوبدلو يوې فابريکې په لومړۍ ورځ ٤٣٠ متره توکر، په دوهمه ورځ ٧٤٠ متره توکر او په دريمه ورځ ١٠٢٠ متره توکر توليد کړی دی معلوم يې کړئ چې په درې واړه ورځو کې يې ټوله څو متره توکر او بدلی دی.

اتم لوست: د جمعې د عملیې ازمویل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عملیې په صحیح والي باندې خپل ځان ډاډ من کړي.

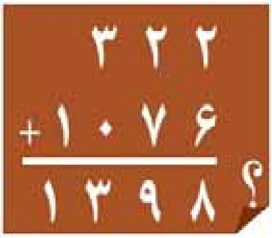

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟
فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

	۳۲۲
+	۱۰۷۶
	۱۳۹۸

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

	۱۰۷۶
+	۳۲۲
	۱۳۹۸

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عیني عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمویئ.

۲۳۴۵	۱۰۸۶۰	۲۹۷۶۴
+ ۱۰۲۳	+ ۲۸۰۱۵	+ ۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ؟

۳۷۶۴	۷۶۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ۶۳۴۲۵	+ ۷۱۸۶۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ له عدد څخه دوه مخکښي او دوه وروستي عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د مڼو نیالګیو شتوالی درلود ۱۶۷۴۵ نیالګی یې نور کینول او س په بڼ کې څو نیالګي شته. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزموېئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عـددونو کـې تفریـق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو يې قلـم او کتابچـه راونیـول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

۹۴	مفروق منه
۴۲ –	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

۱۳۸
۲۸ –
۱۱۰

یوه هتۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چېرې یې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
۷۸۰ –
۳۲۰۰

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتې پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د اووه اویا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

	٢	١۴	١٢
	٣	۵	٢
−	١	٧	۵
	١	٧	٧

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	٣	٠	٠	٠	۶
−	١	١	٢	۴	٨

	٧	٣	۵	٨
−	۶	٣	۵	٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سري او شنې جامې یې آغوستې دي، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې آغوستې وي څو تنو یې شنې جامې آغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه يې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمیر څو تنه دي؟

٦- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و. که چیرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۷- که چیرې د دریم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګیو کې ۱۰ تنه غیر حاضر دي، نو په دواړو ټولګیو کې د حاضر زده‌کوونکو شمیر معلوم کړئ؟

۸- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چیرې د هغه په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمیر معلوم کړئ.

۹- که چیرې د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمیر معلوم کړئ په داسې حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمیر ۲۱ وي؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل يې کړئ.

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۱۴۲۱ \\ + \quad ۲۱۸ \\ \hline \end{array}$$

۱۱- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو دریو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

۱-
$$\begin{array}{r} ۱۰۹ \\ ۶۱۳ \\ + \quad ۷۸ \\ \hline \square \end{array}$$

۲-
$$\begin{array}{r} ۴۰۳۹ \\ ۷۰۴۷ \\ + \quad ۲۰ \\ \hline \square \end{array}$$

۳-
$$\begin{array}{r} ۸۱۱۰ \\ - \quad ۶۱۸ \\ \hline \square \end{array}$$

۴-
$$\begin{array}{r} ۴۰۱۷ \\ + \quad ۰ \\ \hline \square \end{array}$$

۵-
$$\begin{array}{r} ۱۲۱۴ \\ - \quad ۱۲۱۴ \\ \hline \square \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د <، = او > نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱٦+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱٦
۸۷۹۸٦	☐	۷۸۴۳۰

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷ ۶ ۴ ۲ ۱	۱ ۸ ۰ ۴ ۲
- ۶ ۷ ۸ ۴ ۰	- ۸ ۷ ۲ ۴
۱ ۰ ۰ ۰ ۰ ۰	۱ ۰ ۰ ۷ ۶
- ۹ ۲ ۴ ۶ ۸	- ۹ ۳ ۲ ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل کړې ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

۸۳۴	مفروق منه
ـ ۴۲۲	مفروق
۴۱۲	د تفريق حاصل

آزموينه

۴۱۲	د تفريق حاصل
+ ۴۲۲	مفروق
۸۳۴	مفروق منه

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو که چیرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

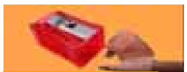

پوښتنې:

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمويئ!

۸۴۴۷   آزموينه:

_۶۲۴۵

۷۶۲۹   آزموينه:

_۴۵۵۲

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل دې کړي بيا دې وآزمويي.

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف: $6420 - 1840$

ب: $7325 - 1976$

ج: $100000 - 99999$

۳- یوه بڼوال ۱۰۸۰نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه توکر خرڅوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او وآزمويي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پیژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ!

١		٣			۶				١٠		١٢			١۵			١٨		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په کار اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

الف: د پیل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳ عددونه داسې ترتیب کوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونیسئ! عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

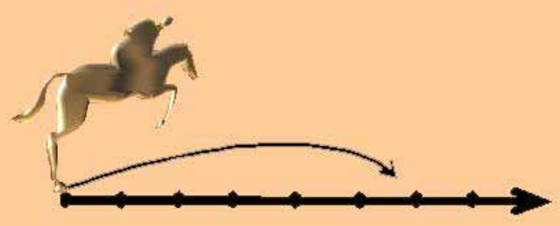

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه يعنې(۱۰ ، ۲۰، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نـژدی عددونـه) تشخيص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګـه ښـودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم يوه لسونو ته نژدې دی؟يعنی۲۰ تـه او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې ليدل کيږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عـددونو په منځ کې قرار لري خرنګه چې ۲۲ لـه ۲۰ څخـه د ۲ واحـدونو پـه اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نسبت د ۳۰ عـدد تـه نومـونږ ۲۲ پـه ۲۰ بانـدې حساب وو.

پوښتنه: آيا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمېرئ يعنې کوم يـوه ته نژدې دی؟

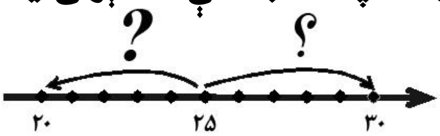

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پيښيږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمېرو يعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمېرو.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم يـې ۱۰ تـه او کوم يې ۲۰ ته شمېرل کيږي؟ جلا جلا يې وليکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کيږي (نژدې دی)؟ و يې ليکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کـوم يـو يـې چـې ۹۰ او يـا ۱۰۰ تـه شمېرل کيږي جلا، جلا يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې عدد ډېر نژدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشمېرئ او تش ځايونه ډك كړئ!

٦١ [٦٠]	٦٧ [ ]	٦٥ [ ]
٦٩ [ ]	٦٣ [ ]	٦٦ [ ]

۲- لاندې د عددونو خط په نظر كې ونيسئ در كړل شوي عددونه ډېر نژدې لسونو ته وشمېرئ او تش ځايونه ډك كړئ.

۴۴ [ ]	۴۸ [ ]	۴٦ [ ]
۴۵ [ ]	۴۲ [ ]	۴۴ [ ]

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شمېرل كېږي يعنې نژدې دي په خپلو كتابچو كې په ترتيب سره وليكئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمير لاى شئ يعنى ۵۰ ته نژدې دي؟

كورنى دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونه كوم يوه لس ته شميرل كيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستنې سره د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوي نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښيي.

۸+۵=۱۳

د لاندې شکلونو له مخې د ریاضي افاده یې ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ!

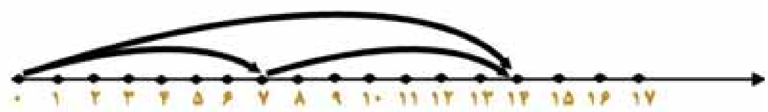

___ + ___ = ___

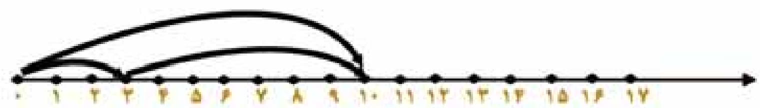

___ + ___ = ___

کورنی دنده

لاندې عملیې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۳+۴ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ۳+۶ =۹

۱۰= ۴ + ۶ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ‏ ۸+۷ =۱۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخېستنې سره د تفريق عمليه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفريق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کيڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. ليدل کيږي داسې نقطې ته رسيږو، چې د ۵ عدد راښيي. د شکل له مخې معلوميږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په رياضي کې د هغه عمليه داسې ليکو.

$11-6 = 5$

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښي خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسيږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کيڼې خواته ګرځو ليدل کيږي چې د ۴ نقطې ته رسيږو د هغه عمليه داسې ليکو.

$12-8=4$

د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفريق لاندې عمليې سرته ورسوئ.

۴	=	۸	-	۱۲

پوښتنې:

□ = □ − □

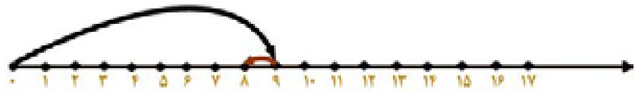

□ = □ − □

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عـددي خـط پـه مـخ بانـدې وښیاست؟

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عـددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عـددونو د جمعـې او تفریق عملیې وښیاست؟

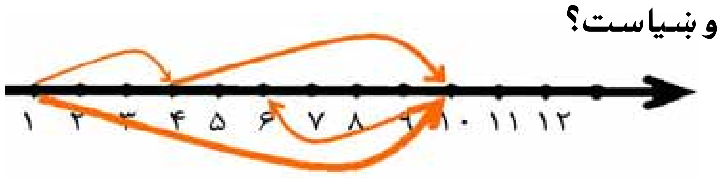

مثال: ۴+٦=۱۰

۱۰-۴=٦

الف: ٦ +۵ = ?

۱۱-٦ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

کورنۍ دنده

که چېرې ستا سو د ښوونځي د وره او د تـولګي د وره تـر منځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښوونځي تر منځ واټن پیدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليې د مفهوم پېژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزاوې مساوي وي د جمعې کولو د ډيرې لنډې طريقې په مفهوم وپېژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووایاست:

۱- په څو ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ ټولې څو کيږي؟

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

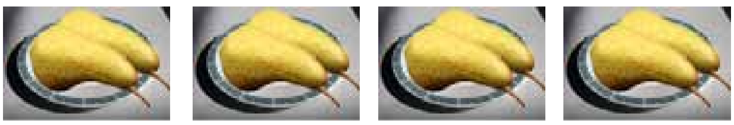

څو قابه دي؟ په هر قاب کې څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وېنځ ټول څو ستوري کېږي؟

٦+٦+٦+٦=٢٤

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=٢۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ!

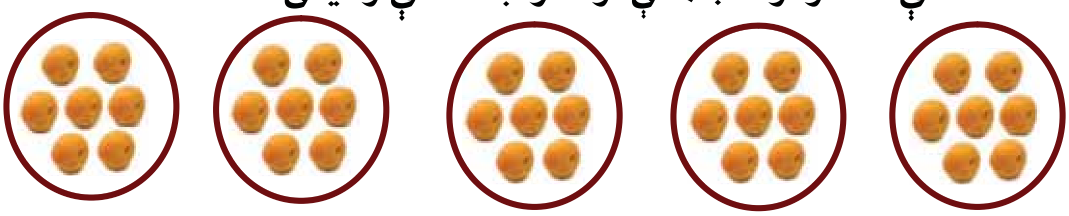

۲- د چاپېریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

کورنۍ دنده

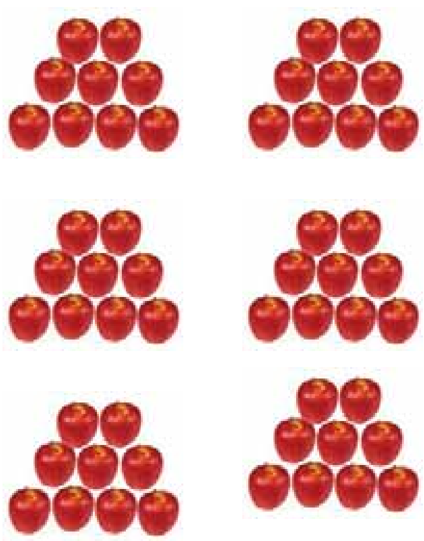

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ!

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ = ___ × ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال: تاسو په دویم ټولګي کې د دوه رقمي او یو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهیدو د پاره د ۶۳× ۵ د ضرب حاصل له نظره تیره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنې ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کیږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{①}{}\\ ۶۳ \\ \times\ ۵ \\ \hline ۵ \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره یې چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{①}{}\\ ۶۳ \\ \times\ ۵ \\ \hline ۳۱۵ \end{array}$$

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستنې سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۱۸	=	۲	×			۲۷	=	۳	×			۱٦	=	۴	×	
۲۴	=		×	۳		۲۴	=		×	۴		۳۵	=		×	۵

۲- د كيڼ لوري د جدول له بشپړ كولو وروسته د لوبيا، وړو ډبرو، لرګوټو او يا د چاپيريال د نورو توكو څخه په كار اخستنې سره د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۲۵	=	۵	×	۵
	=	٦	×	۵
	=	۷	×	۵
	=	۸	×	۵
	=	۹	×	۵
	=	۱۰	×	۵

۲۵	=	۵	×	۵
	=	۵	×	٦
	=	۵	×	۷
	=	۵	×	۸
	=	۵	×	۹
	=	۵	×	۱۰

۳- د لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال د نورو توكو څخه په كار اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۱۰	۹	۸	۷	٦	۵	۴	۳	۲	۱	×
										۱
										۲
										۳
										۴
										۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنی ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور څخه و اخیستلي شي.

پاملرنه وکړئ!

٧	=	٧	×	١
١٤	=	٧	×	٢
٢١	=	٧	×	٣
٢٨	=	٧	×	٤
٣٥	=	٧	×	٥
٤٢	=	٧	×	٦
٤٩	=	٧	×	٧
٥٦	=	٧	×	٨
٦٣	=	٧	×	٩
٧٠	=	٧	×	١٠

٦	=	٦	×	١
١٢	=	٦	×	٢
١٨	=	٦	×	٣
٢٤	=	٦	×	٤
٣٠	=	٦	×	٥
٣٦	=	٦	×	٦
٤٢	=	٦	×	٧
٤٨	=	٦	×	٨
٥٤	=	٦	×	٩
٦٠	=	٦	×	١٠

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچوکې رسم کړي بیا دې د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. دژبنی ضرب شخه په کار اخستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

۴ × ۷ = ☐	۴ × ☐ = ۲۴
۷ × ☐ = ۴۹	☐ × ۶ = ۲۴
۶ × ☐ = ۳۶	☐ × ۷ = ۲۸
☐ × ۷ = ۴۹	۷ × ☐ = ۳۵
۷ × ☐ = ۵۶	۶ × ۵ = ☐
☐ × ۶ = ۵۴	☐ × ۶ = ۴۲
۹ × ۷ = ☐	۶ × ☐ = ۴۸
۶ × ☐ = ۵۴	☐ × ۷ = ۵۶
☐ × ۷ = ۶۳	۷ × ۶ = ☐
☐ × ۶ = ۴۸	☐ × ۵ = ۳۵

کورنی دنده

لاندي عددونه ضرب کړئ!

۵ × ۸ = ☐	۴ × ۹ = ☐	۳ × ۷ =
۸ × ۵ = ☐	۹ × ۴ = ☐	۷ × ۳ =

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

☐ = ۸ × ۳	☐ = ۷ × ۴
☐ = ۳ × ۸	☐ = ۴ × ۷
☐ = ۸ × ۴	☐ = ۷ × ۵
☐ = ۴ × ۸	☐ = ۵ × ۷
☐ = ۸ × ۵	☐ = ۷ × ٦
☐ = ۵ × ۸	☐ = ٦ × ۷

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال:

۲۴
× ۷
۱٦۸

۳۲
× ۶
☐

۶۴
× ۷
☐

۴۶
× ۶
☐

۷۶
× ۷
☐

کورنۍ دنده

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په يوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پـه ورځينـي ژونـد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

١	×	٨	=	٨
٢	×	٨	=	١٦
٣	×	٨	=	٢٤
٤	×	٨	=	٣٢
٥	×	٨	=	٤٠
٦	×	٨	=	٤٨
٧	×	٨	=	٥٦
٨	×	٨	=	٦٤
٩	×	٨	=	٧٢
١٠	×	٨	=	٨٠

١	×	٩	=	٩
٢	×	٩	=	١٨
٣	×	٩	=	٢٧
٤	×	٩	=	٣٦
٥	×	٩	=	٤٥
٦	×	٩	=	٥٤
٧	×	٩	=	٦٣
٨	×	٩	=	٧٢
٩	×	٩	=	٨١
١٠	×	٩	=	٩٠

١	×	١٠	=	١٠
٢	×	١٠	=	٢٠
٣	×	١٠	=	٣٠
٤	×	١٠	=	٤٠
٥	×	١٠	=	٥٠
٦	×	١٠	=	٦٠
٧	×	١٠	=	٧٠
٨	×	١٠	=	٨٠
٩	×	١٠	=	٩٠
١٠	×	١٠	=	١٠٠

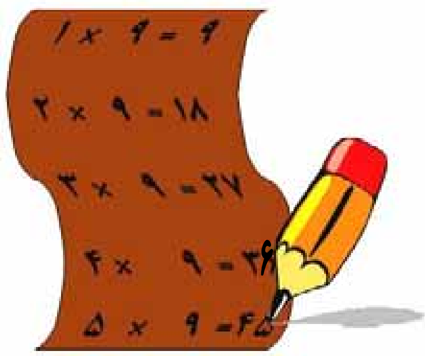

کورنی دنده

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په توتو باندې ولیکي او یاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸		۲۴				۵۶			۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

	۸۱					۳۶		۱۸	۹
	۶۳			۴۲			۲۱		۷

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي که چیرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې کړې وي معلوم کړئ چې ټولې یې څو مڼې ټولې کړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې در کړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې وښیاست.

۲۴=۸×۳ یا ۲۴=۳×۸

الف: ۱۸=۹×۲ ۱۸=۲×۹

ب: ۲۴=۴×٦ ۲۴=٦×۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندي پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷		۱۲۸
۸ ×		۹ ×
۳۷٦		۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
۷ ×	۹ ×	۸ ×
☐	☐	☐

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
۹ ×	۷ ×	۸ ×
☐	☐	☐

٦- د لاندې تساوي صحيح والى د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

(۸×۷)×۱ = (۸×۱)×۷

۱ × ۵٦ = ۷× ۸

(٦×۸) ×۱ = (٦×۱)×۸

(۹×۷)× ۰ = (۹×۰)×۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول ویږني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخیستنې طریقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړي لیك د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې د لومړی ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښۍ خواته حرکت ورکړئ په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

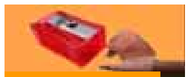

پوښتني:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځايونو کې وليکئ.

☐ =۱۰×۱	☐ =۵×٦
☐ =٦×۸	☐ =۷×۸
☐ =۴×۸	☐ =۹×٦

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ.

۸	☐	☐	۳۲	☐	☐	۵٦	☐	۷۲	☐

۴- د ضرب خخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
٦ ×	☐ ×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
☐ ×	☐ ×	☐ ×	☐ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو كې ډير لوى عدد له ډير كوچني عدد سره ضرب كړئ او د ضرب حاصل يې پيدا كړئ.

☐ ☐ = ☐

٦- لطيفې ۹ قطى تباشير راونيول كه چيرې په هرې قطى كې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې كړئ چې لطيفې څو قلمونه تباشير رانيولي دي؟

۷- د ژبنى ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډك كړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

كورنى دنده

زده كوونكي دې لاندې پوښتنې حل كړي.

۲۴	۱۴	۱۵	۱٦	۲۲
× ۴	× ۷	× ۸	× ۵	× ۹
☐	☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست: د ضرب په عمليه کې د بدلون (تبد يلۍ) خاصيت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عمليه کې د ضرب د اجزاو ځايونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهيږئ چې: ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

يا:

د ضرب لومړی جز، د ضرب دويم جز، د ضرب حاصل

٦ × ٥ = ٣٠

اوس غواړو چې د ٥ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

يا:

د ضرب لومړی جز، د ضرب دويم جز، د ضرب حاصل

٥ × ٦ = ٣٠

د دوو پورتنيو افادو له پرتله کولو څخه نتيجه اخستل کيږي چې د ضرب د اجزاو د ځايونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. يعني:

٦×٥=٥×٦=٣٠

پوښتنې:

١- د ٥٦= ☐ ×٧ افاده په نظر کې ونيسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ - - - - - - -

ب: د ٧ عدد د ضرب کوم جز دی؟ - - - - - - -

ج: د ٥٦ عدد په څه نامه ياديږي؟ - - - - - - -

د: نامعلوم جز يا تش ځای په يوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

- -

٢- د ٥٦=٧× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ - - - - - - -

ب: نامعلوم جز يا تش ځای په يوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (١) او (٢) پوښتنو افادې يو له بله سره پرتله کړئ وواياست چې څه توپير لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ٦ = ٦ × ۷

۵۴ = ٦ × □ = □ × ٦

□ = ۷ × □ = ۸ × ۷

د کیڼ لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	⟷	□ = ۷ × ٦
٦۳ = ۹ × □	⟷	□ = ۷ × ۹
□ = □ × ۸	⟷	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ٦ × □	⟷	□ = ۴ × ٦
□ = □ × ۳	⟷	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ت: ۷ × □ = ۷

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			٦۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱٦			۴۰		۵٦		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

□ = ۷ × ۴ = ۴ × □

□ = ۸ × □ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست: د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوې آساني طريقې په توګه وپيژني.
۲- زده کوونکي پوه شي ګه چيرې د (۱) عدد په هر عدد کې يا هر عدد د يوه په عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی.

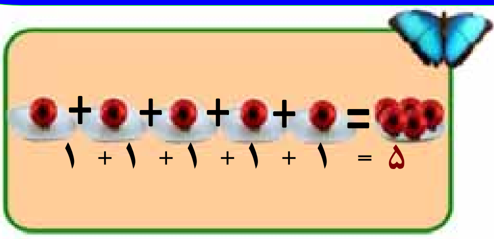

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۱×۵ = ۵

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې يو وارې وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۵×۱=۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی، نو ليکلی شو چې:

۱ × ۸ = ۸

۸ × ۱ = ۸

۴ × ۱ = ۴

۱ × ۴ = ۴

۶۴ × ۱ = ۶۴

۱ × ۱۶۴ = ۱۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونو کې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ۱×۵=۵

☐ = ۱ × ۱	☐ = ۷۱ × ۱	☐ = ۱۸۲ × ۱
☐ × ۱ = ۱۲۷۸	☐ × ۲۵۴ = ۲۵۴	☐ × ۴۲۰ = ۴۲۰
☐ = ۱ × ۲۷۸۱	☐ = ۱ × ۱۹۴	۳۰۷ × ☐ = ۳۰۷
۱ × ☐ = ۲۷۶۴	☐ = ۱ × ۷۰۰۲	۴۰۰۵ × ☐ = ۴۰۰۵
☐ = ۱ × ۶۰۱	۷۶۴۰ × ☐ = ۷۶۴۰	☐ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنۍ دنده

زده کوونکي د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

۱×۷۴۰=?　　　۱۸۴×۱=?　　　٦١×١=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

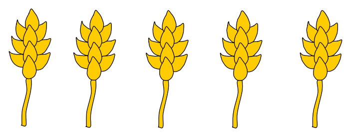

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۷=۷۰

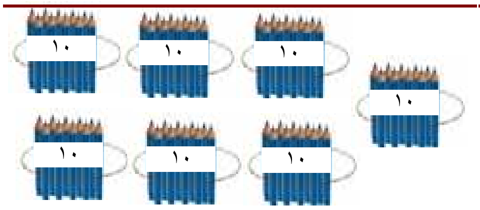

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي که چیرې ۱۰ په هر عـدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عـدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کې یې لیکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنۍ دنده

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه یـوه رقمي عددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لانـدي جـدول تـش ځایونـه ډك کړئ! نتیجه یې ولیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

په تشو ځايونو کې مناسب عدد وليکئ!

	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عدد کې:

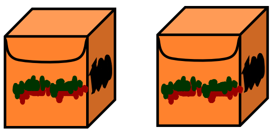

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ ×۲ =۲۰۰

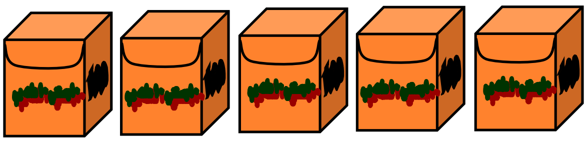

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ = ۵۰۰

۱۰۰×۵= ۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چېري ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کې ولیکئ! د حل شوي مثال په ډول یې حل او تش ځایونه یې ډك کړئ!

$۱۰۰ \times ۱۰ = ۱۰۰۰$

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

$۱۰۰ \times ۲ = ۲۰۰$

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

کورنی دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکته چاکلېټ وي معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې څو پاکته چاکلېټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – لاندي عددونه يوله بله سره ضرب كړئ!

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – يوه هټۍوال ۱۰۰ متره ټوكر وپلورل كه چيرې د هغه د يوه متر ټوكر بيه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم كړئ چې څو افغانۍ يې په لاس راوړي دي.

۳ – كه چېرې يوې كورنۍ په يوه مياشت كې د ۱۰۰ افغانيو بوره رانيولې وي معلوم كړئ چې نوموړې كورنۍ به، په ۱۲ مياشتو كې د څو افغانيو بوره رانيسي؟

كورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عدد ونوكې ضرب كړئ او د ضرب حاصل يې يوله بله سره پر تله اونتيجې يې وليكئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې اوږدوالی یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه. د هغې د خواشینې توب په علت پوهېږئ څه دی؟

څرنګه چې لوېشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لنډې شوې نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي و منل چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې د خپلې حویلۍ د اوږده دیوال، وره، او د حویلۍ د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تو کر پلورونکي د تو کرد رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي تو تې څخه کار اخلي تر کاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې د تولګي د لیك درې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي. بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړ کړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپیژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

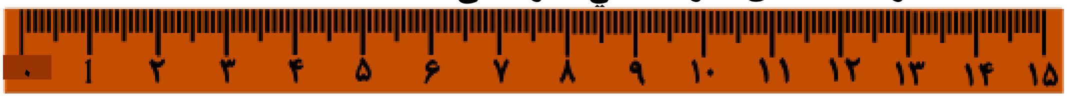

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېرې ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د توته خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ چې هر یو څو سانتي متره دی؟

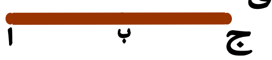

کورنی دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتیمترو، ۱۰ سانتیمترو او ۲۰ سانتیمترو په اندازه توته خطونه رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور و يشتم لوست: د د يسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د يسي متر د متر د جزء په توګه وپيژنی او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

هغه خط کش چې تا سو يې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعاليتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتيمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتيمترو په اندازه يو توته خط رسم کړئ.
٣- د يوې لښتې ياد کاغذ له ترېشي څخه د ١٠ سانتيمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې يا د کاغذ د ترېشي په واسطه يو متر واتن اندازه کړئ.
٥- و واياست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايي ووايي چې ١٠ لښتې يا ١٠ ترېشې يو متر کيږي هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسوکې څوك ويلی شي چې دغه د ١٠ سانتيمتر ولښته په بل څه نامه ياديږي؟

بايد وپوهيږئ چې دا د ١٠ سانتيمتر و واتن يو ديسي متر بلل کيږي.

نو ويلی شو:

١٠ ديسي متره = يو متر   ١٠ سانتي متره = ١ ديسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟
٢- د کريم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کريم دتنې اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و واياست چې ١٢٥ سانتي متره څو ديسي متره او څوسانتي متره کيږي؟

کورنی دنده

د يوه ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ و يې ليکئ چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و يشتم لوست: د ملي متر پيژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

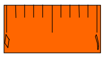

دا شکل د يوه سانتيمتر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوئ دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

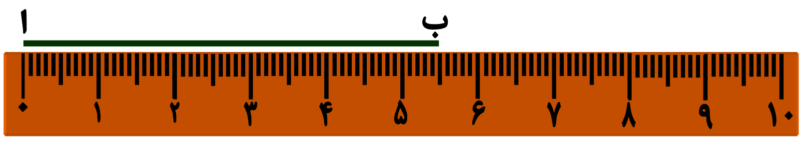

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سم ږدو ليدل کيږي چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتيمترو څخه ۵ ملي متره زيات دی نو وايو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتيمتره او ۵ ملي متره دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۲. ٦ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ ووایاست چې هر یو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه یو توټه خط رسم کړئ؟

۵. یو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږوي.

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰ دیسي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست: د کیلو متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار یې ځواب ورکړ زویه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي یعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سرببره پردې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه ږدو او په حاصل ضرب کې لیکو.

پوښتنې:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

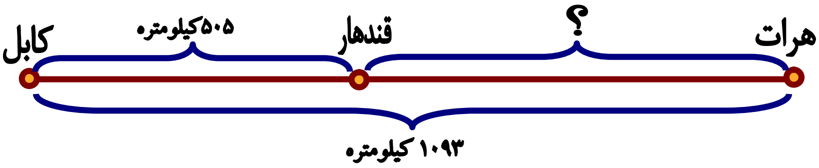

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اوه و یشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نیمایي خط او خط پیژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) توټه خط، نیمايي خط (شعاع) او خط و پيژني او يو له بله سره توپير وكړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

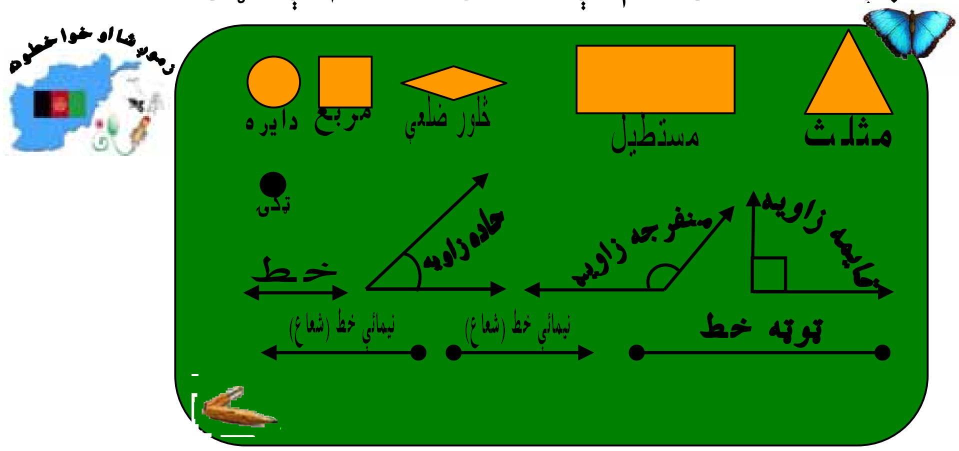

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینبودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- دا (ب ●———● ا) شکل د څه په نامه یادیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کښیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

۴- په لاندې هر یو شکل کې څو ټوټې خطونه شتوالی لري؟

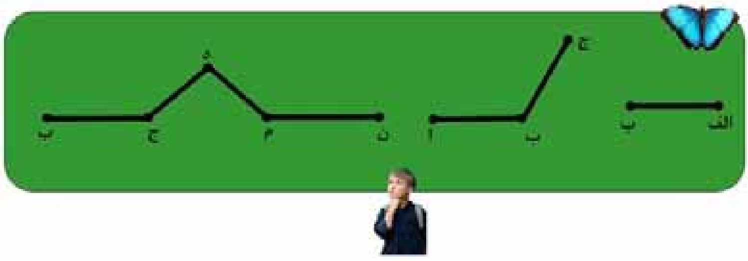

۵- که چیرې د (ا ب) ټوټه خط ته د ښي او کیڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چیرې د (ا ب) له ټکي څخه یو مستقیم خط ښي خواته و کیڼ شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصلیږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له یوه ټکي څخه یو خط رسم کړئ. او دکاغذ په یوه بله برخه کې پاي ته ورسوئ. د پیل او پای ټکو باندې نو مونه کښیږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه یادیږي.

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې ولیکي.

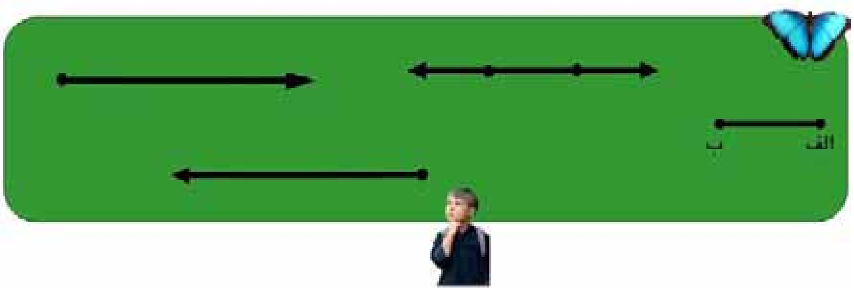

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط(شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

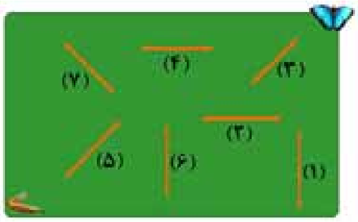

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

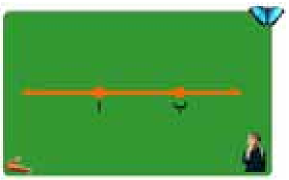

کورنۍ دنده

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه يې ولیکئ.

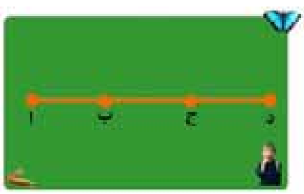

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپېژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې و نیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

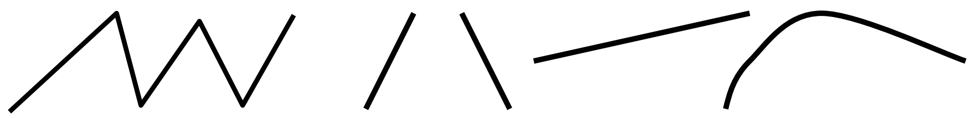

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم تو ته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د ا ←→ ب او ←→ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دوارو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښيي؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د څو شیانو نومونه واخلئ چې د منکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

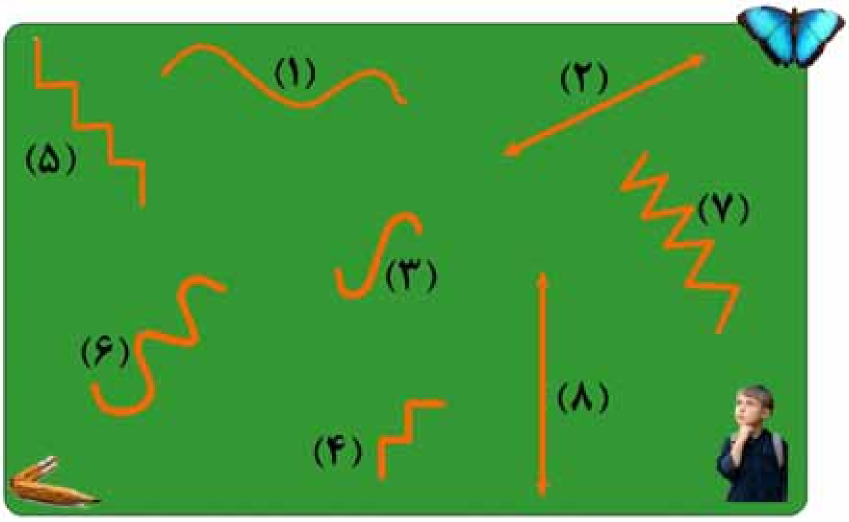

کورنی دنده

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پېژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخیستنې سره نورې زاویې یې وپېژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښېږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

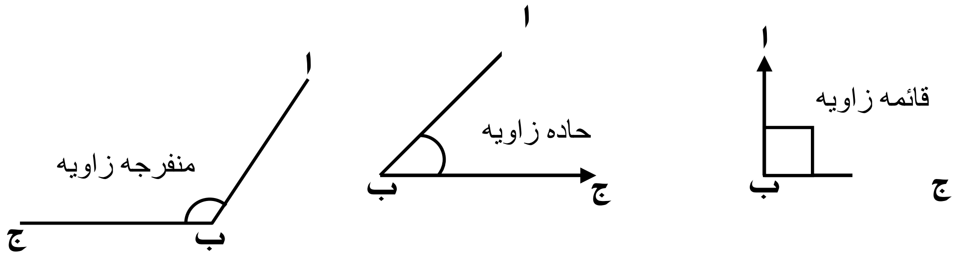

په لاندې شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره ده. او حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاويې پر تله کړئ وواياست. هر يو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

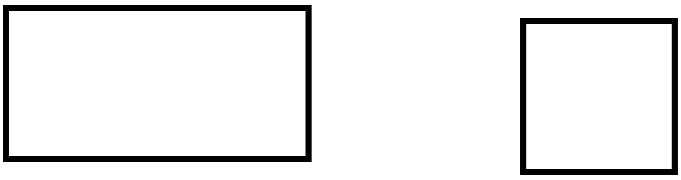

د پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

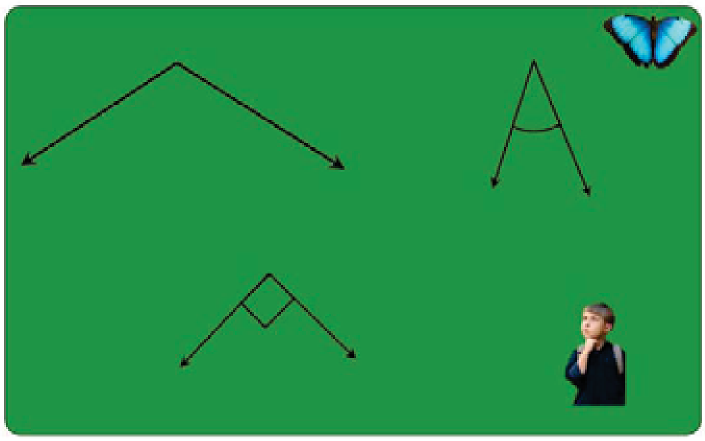

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قایمې زاویې لیدل کیږې او هم دهغو حاده او منفرجه زاویې وښیاست.

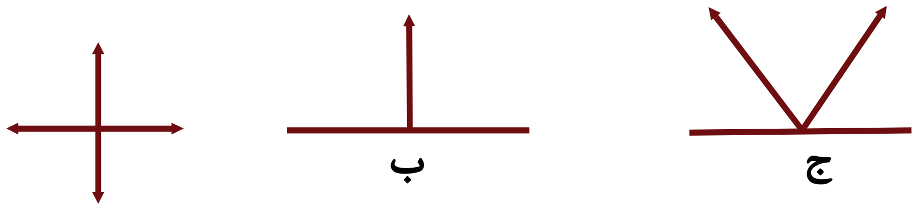

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاویې څو منفرجه زاویې او څو قایمه زاویې لیدل کیږي.

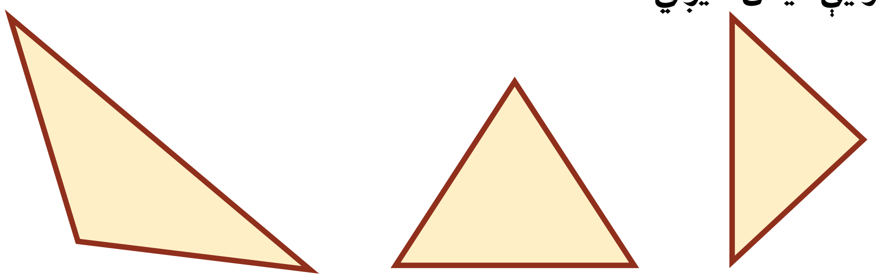

۵- وواياست ګنډونکي، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کالیو پریکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، میز او نور د اړتیاو سامان له پاره د یوې آلې څخه چې د (کنج) په نامه یادیږي کار اخلي؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاویې سره برابره ده؟

د خپل تولګي او کور اسبابونو ته ښه ځیر شئ، د حاده، قایمه او منفرجه زاویې چې په نظر مو راځي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دېرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پيژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه يو له بله سره توپير او تشخيص کړي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

پاملرنه وکړئ:

دا 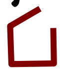 يو خلاص شکل دی او دا 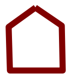 يو تړلی شکل دی. دا 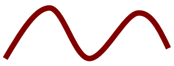 يوه خلاصه منحني او دا 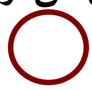 يوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم يو شکل خلاص او کوم يو يې تړلی دی؟

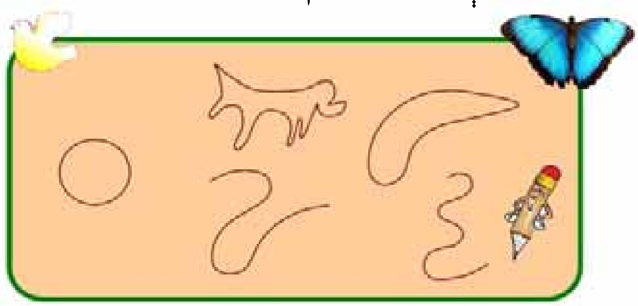

۲- په لاندې منحني ګانو کې کوم يوه يې خلاصه او کوم يوه يې تړلې ده؟

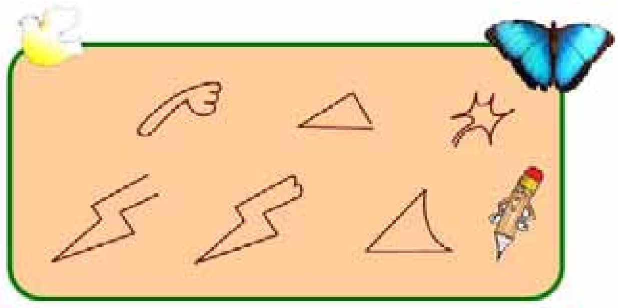

په خپله خوښه يو خلاص شکل او يو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

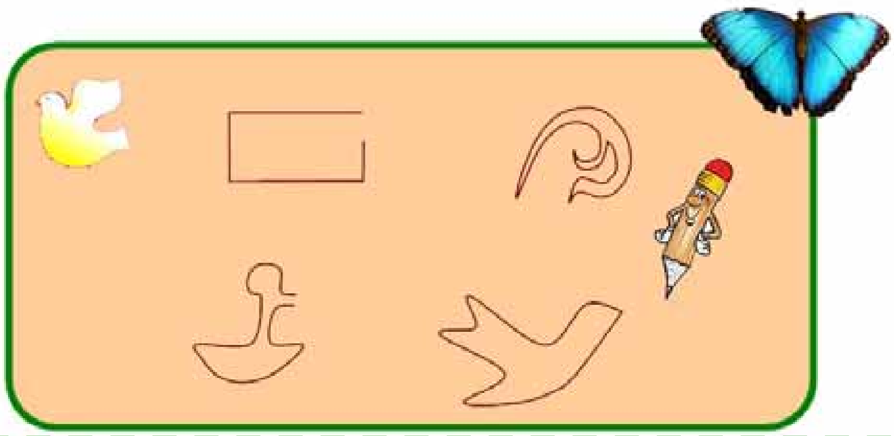

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دیرشم لوست: تخمیني او دقیق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقیقت ته نژدې کیږي.

لومړی د لاندې هر یوه توته خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین واقعیت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توته خطونو د تخمین او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

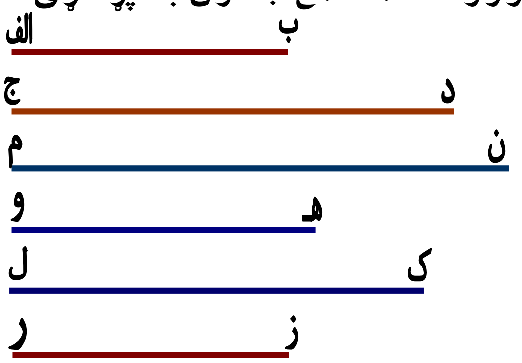

توته خطونه	تخمیني اندازه	دقیق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو توته خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي. له اوږده توته خط څخه دې د لنډ توته خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لــومړی تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تنې اندازه		د ملا اندازه		د سر د شااو خوا اندازه	
	تخمینی	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هــر ګــروپ دې د اړونــد جــدول د بشپړولو وروســته پــه خپلــه د ګروپ زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت تــه ډیــر نــژدی دی. او هغــه دې یادداشــت کــړي او بیــا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لــومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنۍ دنده

هرزده کــوونکی دې د ښــوونځي او کــور تــرمنځ واټــن پــه پــښو ووهي لومړی دې د عادي قــدمونو د شــمیر پــه واســطه تخمــین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چــې تخمــین یې تر کومې اندازې پــورې حقیقــت تــه نــژدې دی، پــه وروســتي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته ووایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول

هدف: زده کوونکي محیط د تولو خوا و (چاپیریال) مفهوم وپیژني، د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

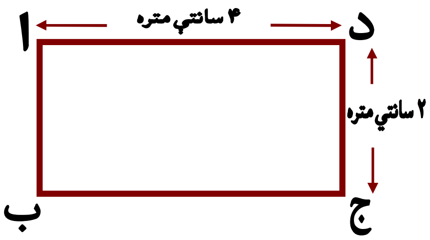

پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (۱) له تکي څخه وخوځیږو او د هغه په تولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) تکي ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل تولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپیریال) واټن د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د دریو واړو ضلعو مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

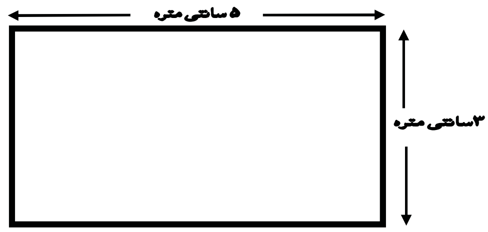

۲- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۳- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۴- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چیرې د یوه مستطیل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپیر یال) وتړي.

۶- د هغه فرش محیط پیدا کړئ داسې یوه کوټه چې اوږدوالی یې ۴ متره او سور یې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار یووړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قایمې جوړې کړې زاویې په کارولو سره یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي.

کورنی دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه یو مستطیل پرېکړئ چې اوږدوالی یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

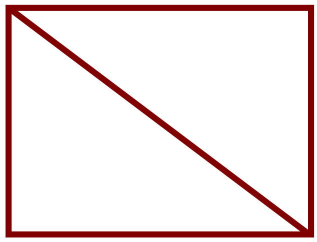

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکي او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکي یو له بل سره ونښلوئ.

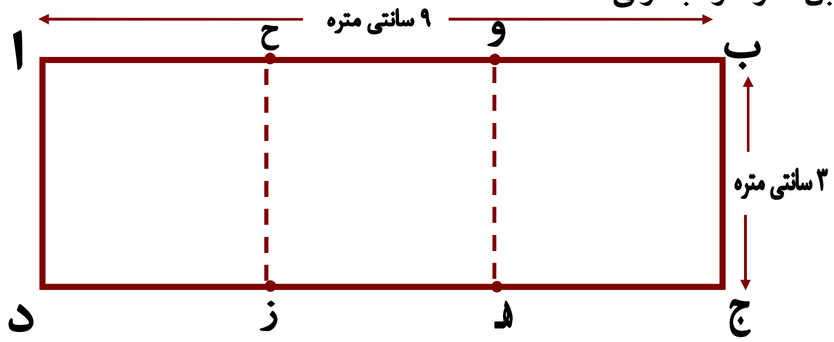

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب: د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج: د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنۍ دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وې په ترتیب سره ۷،۳ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
د کتلې، وخت او مايعاتو اندازه کول

دري ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلوګرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بين المللی واحد وپيژني او په ورځني ژوند کې ورځخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې منې او د کيلوګرام وزنونه ايښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

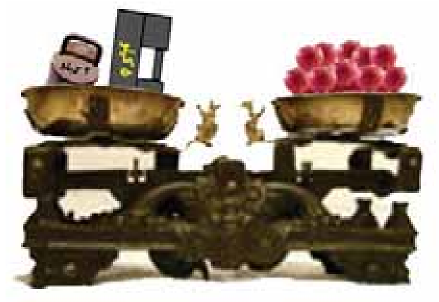

کيلوګرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو شيانو د پلورلو او رانيولو تاکل په ځير سره وشي. له هغو وزنونو ځخه کار اخيستل کيږي. چې د تولو د پاره پيژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کيلو ګرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې يې ښه ليدلی شئ.

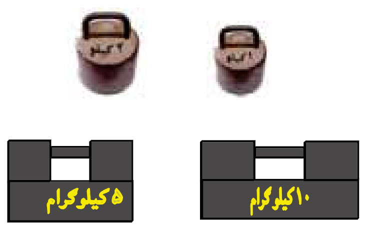

د ۱ کيلو ګرام ځخه لوی وزنونه يعنې ۲ کيلوګرامه، ۵ کيلوګرامه، ۱۰ کيلوګرامه او ۲۰ کيلوګرامه دي هم د کار اخېستلو وړ دي او کار ورځخه اخلي. د ډېرو کوچنيو شيانو داندازه کولو د پاره د کوچنيو وزنونو ځخه چې هغه هم پيژندل شوي دي کار اخېستل کيږي.

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

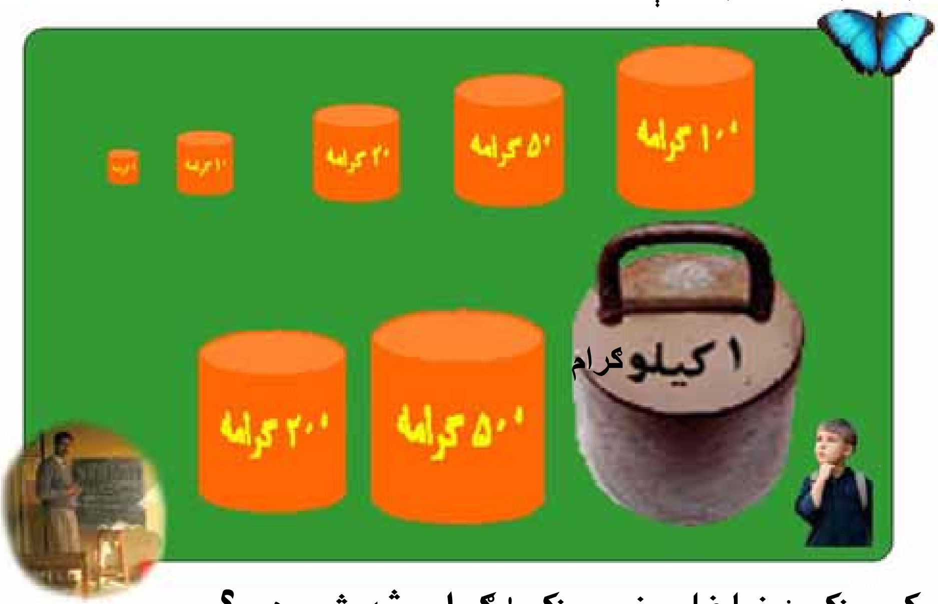

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کیږي.

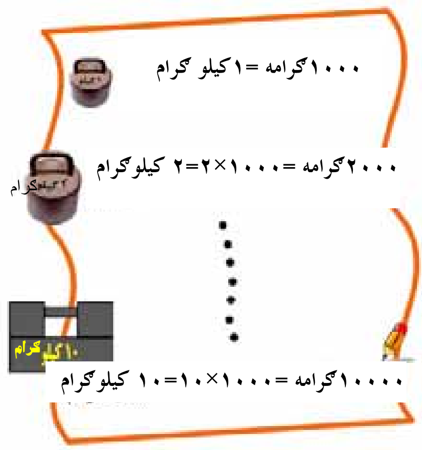

کورنی دنده

د گروپونو هر یو زده کوونکی دې د پورتنیو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختې څخه جوړ او سباته دې ټولګي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېري د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه		۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه		۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او دري ۲۰ گرامه		۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه		نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه		دوه ، ۲۰۰ گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دري ۱۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو		۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یو هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې درونداوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکی دې د قوطیانو د نارنج، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړي او تولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټُن

کورنی دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (ګړۍ) پېژندنه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړیو د پېژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپېژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقیقه ښودونکي ترمنځ په اړیکو باندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې کوم وخت موساعت لیدلی وي د ساعت مخ یا ابره په ۱۲ مساوي برخو ویشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن یو ساعت را ښیي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي یو ساعت را ښیي، چې ددې وخت په اوږدوالي کې د دقیقې ښودونکې عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره ووهي، دیوه ساعت دوخت او ږدوالي په ۶۰ مساوي برخو ویشلې ده چې هرې برخې ته دقیقه ویل کیږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ویشل شوي ده چې هره برخه، یې یوه دقیقه را ښیي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایي.

د کارك یا کاغذ په یوې ټوټې باندې دګیلاس یا پیالې په مرسته یوه دایره رسم کړئ ددې دایرې محیط په ۱۲ مساوي برخو وویشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پورې وښیاست دوه عقربې چې اوږدوالی یې یو له بله سره توپیرولري جوړې کړئ بیا دا عقربې ددایرې په مرکزکې د یوه سنجاق یا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقیقت کې د یوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښیاست.

۱-۶بجې، ۲- ۶ بجې او ۵ دقیقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقیقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقیقې، ۵-۳بجې او ۴۵ دقیقې ۶-آیا ویلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پیل کیږي ۷- آیا ویلای شئ که چیرې د ساعت ښودونکی عقربه یوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تیر شوي دي؟

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پېژند نه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپيژني، د ګړۍ ښودونکی، دقيقه ښودونکی او ثانيه ښودونکی په موقعيت سره وخت تشخيص او ولوستلای شي.

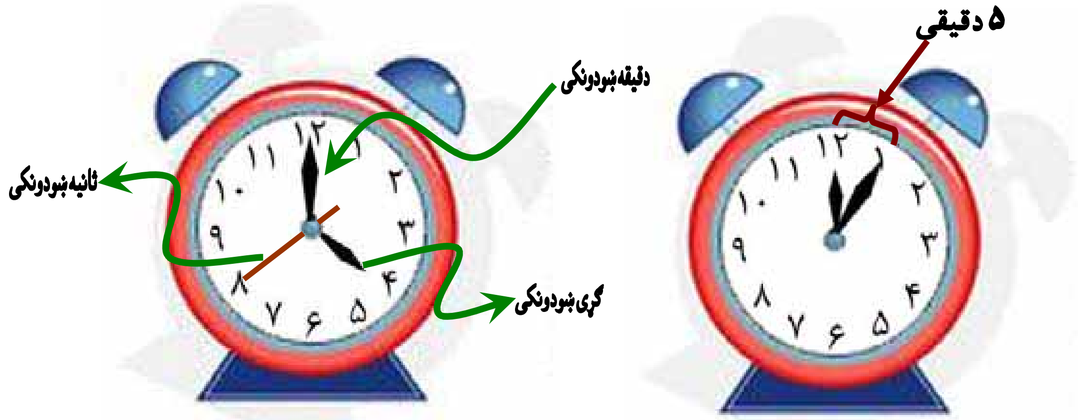

د ساعت په يوه مخ باندې چې په عمومي توګه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وينئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي کوم وخت چې ثانيه ښودونکی له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقيقه ښودونکی له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسيږي، ويل کيږي چې يوه دقيقه تيره شوې ده. که چيرې دقيقه ښودونکی له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو څخه تير شي چې په حقيقت کې ۶۰ دقيقې يا يو ساعت تير شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسيږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

۶۰ دقيقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانيې = ۱ دقيقه

۱۰ پاتې ۵ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل:

ب

الف

که چیرې د الف شکل ګړۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړۍ ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.

اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړۍ ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړۍ داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاتې ۴ ته

او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځیر شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړۍ د دایرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتیب سره د ۵،۵ په زیاتولو د هغه مناسب عدد ولیکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد لیکل کیږي، لیکل شوی عدد څه شئ ښیي؟

کورنۍ دنده

لاندې هر یو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره یوه یې کوم وخت ښیي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

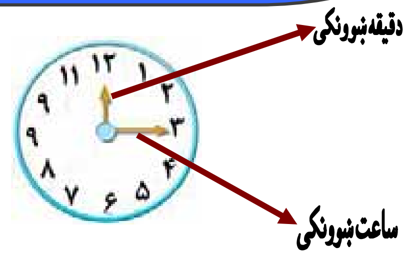

۱. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

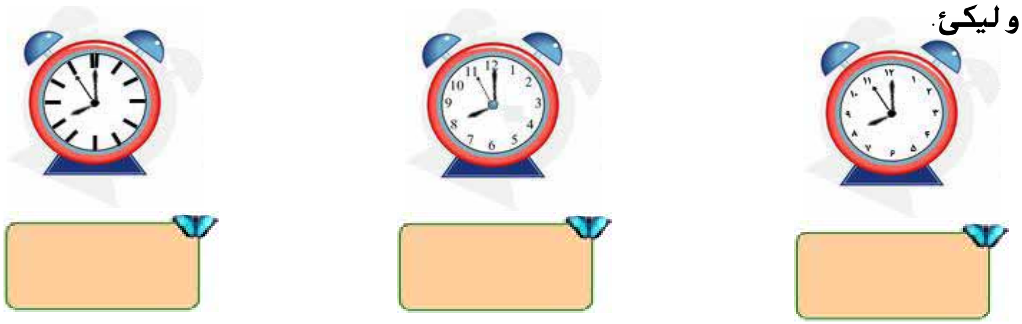

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيږي نومورې ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې رابنيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي هر يو ساعت کوم وخت رابنيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په................................ بجو وېښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په......................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په...................... بجو خورم.

۴. زه په.........................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپیژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳٦۵ ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت __۳۰__ ورځې ده.

یو کال ______ ورځې دی.

یوه اونۍ ______ ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه دیرشم لوست: د جنتري پيژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپيژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March - April 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)
۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)
۱۲ (April)	۱۳ (2)	۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)
۱۹ (8)	۲۰ (9)	۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)
۲۶ (15)	۲۷ (16)	۲۸ (17)	۲۹ (18)	۳۰ (19)	۳۱ (20)	

ثور - غویی ۱۳۸۵ (April - May 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (20)	۳۱ (21)					۱ (21)
۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)
۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (May)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ (May - June 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)
۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (June)	۱۲ (2)
۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)	۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)
۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)	۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)
۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)	۳۰ (20)	۳۱ (21)		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June - July 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (22)					۱ (22)	۲ (23)
۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)
۱۰ (July)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)
۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)
۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July - August 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)
۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (August)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)
۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)
۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)
۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August - September 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)
۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (September)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)

۱- د حمل میاشت پیدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې میاشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ (23)	۲ (24) رمضان المبارک	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)
۸ (30)	۹ (October)	۱۰ (2)	۱۱ (3)	۱۲ (4)	۱۳ (5)	۱۴ (6)
۱۵ (7)	۱۶ (8)	۱۷ (9)	۱۸ (10)	۱۹ (11)	۲۰ (12)	۲۱ (13)
۲۲ (14)	۲۳ (15)	۲۴ (16)	۲۵ (17)	۲۶ (18)	۲۷ (19)	۲۸ (20)
۲۹ (21)	۳۰ (22)					

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (23)	۲ (24) شوال المکرم	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)
۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (November)	۱۱ (2)	۱۲ (3)
۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)
۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)
۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (22) ذیقعده الحرام	۲ (23)	۳ (24)
۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (December)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (20) محرم الحرام						۱ (22) ذیحجه الحرام
۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)
۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (January)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)
۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)	۱۲ (February)	۱۳ (2)
۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)	۱۹ (8)	۲۰ (9)
۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)	۲۶ (15)	۲۷ (16)
۲۸ (17)	۲۹ (18)	۳۰ (19) صفرالمظفر				

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (20)	۲ (21)	۳ (22)	۴ (23)
۵ (24)	۶ (25)	۷ (26)	۸ (27)	۹ (28)	۱۰ (March)	۱۱ (2)
۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)
۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)
۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20) ربیع الاول			

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

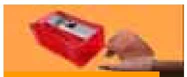

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنتري له مخې ډك كړئ!

جمادی الاول جمادی الاخر ۱۴۲۷		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵				June July 2006
شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ ۲۵ 22					۱ ۲۵ 22	۲ ۲۶ 23
۳ ۲۷ 24	۴ ۲۸ 25		۶ ۳۰ 27	۷ 28	۸ ۲ 29	۹ ۳ 30
۱۰ ۴ July	۱۱ ۵ 2	۱۲ ۶ 3			۱۵ ۹ 6	۱۶ ۱۰ 7
		۱۹ ۱۳ 10	۲۰ ۱۴ 11		۲۲ ۱۶ 13	۲۳ ۱۷ 14
۲۴ ۱۸ 15			۲۷ ۲۱ 18	۲۸ ۲۲ 19		

۲- د جنتري له مخې د كال كومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- سږ كال د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاريخونه دي؟

٦. زه د .... کال د......... په مياشت کې ښوونځي ته شامل شوی يم.

٧. زه په......... کال کې له دويم ټولګي څخه دريم ټولګي ته برياڼی شوی يم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ!

٩. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

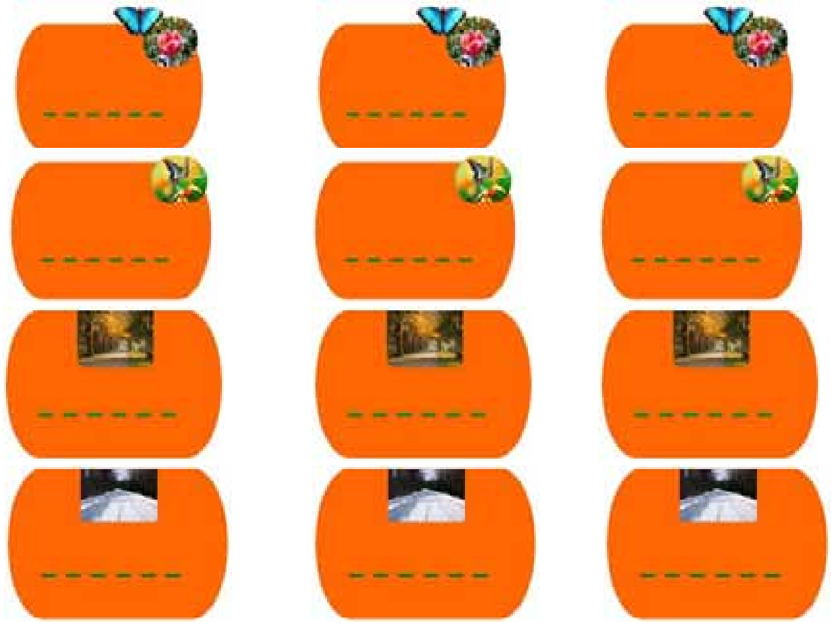

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست: د ليتر پيژندنه

هدف: زده کوونکي پوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کيږي.

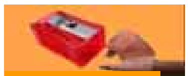

پوښتنې:

۱. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په ګيلنو، په مايع دواګانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي ګيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ دېرو تيل پلورونکي سر خلاصی بوتل او يا ګيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولو کې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

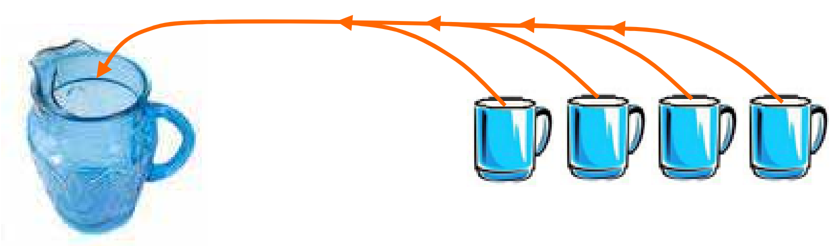

پوښتنې:

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ لیترو تیلو بیه چې یو ګیلن کیږي څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسونو شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي یو لیتر څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره څو ګیلاسه اوبه کیږي؟

۶- د (أ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ور څخه واخلئ که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ!

الف

ب

ث

ث

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې ديوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.
اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عددد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.
(٦ × ۴=۲۴)

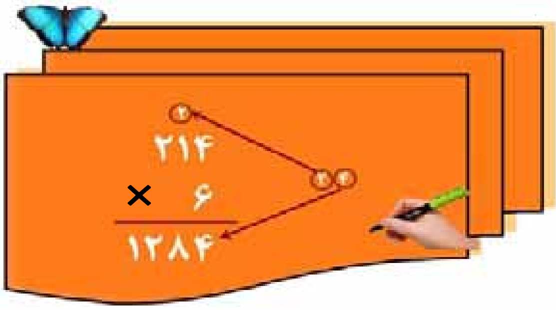

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.
۸=۲+(۱ × ٦)
چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۶۵۴ × ۷ = ☐	۷۴۵ × ۶ = ☐	۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال :

(۶)(۵)(۱)
۳۸۷۲
× ۸
———
۳۰۹۷۶

۹۶۰۴ × ۷ = ☐	۶۰۰۲ × ۸ = ☐	۱۲۸۴ × ۵ = ☐

۶ - لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲ × ۶ = ☐	۵۱۴ × ۷ = ☐	۱۱۷۸ × ۵ = ☐	۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴ × ۴ = ☐	۶۰۰۲ × ۹ = ☐	۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو په پای کې د ۱۳۸،او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

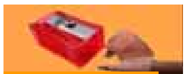

پوښتنې:

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۲۵        ۱۹        ۱۵
× ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
----      ----      ----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نيسو.

$۴۰ \times ۳۰ = ?$

لومړی حالت:

$$\begin{array}{r} ۴۰ \\ \times\ ۳۰ \\ \hline ۰۰ \\ +\ ۱۲۰ \\ \hline ۱۲۰۰ \end{array}$$

دويم حالت:

$۴۰ \times ۳۰ = ?$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نيسو يوازې د ۳ او ۴ رقمونه يو له بل سره ضرب کوو يعنې ($۱۲ = ۳ \times ۴$)

بيا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته ليکو يعنې. $۴۰ \times ۳۰ = ۱۲۰۰$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

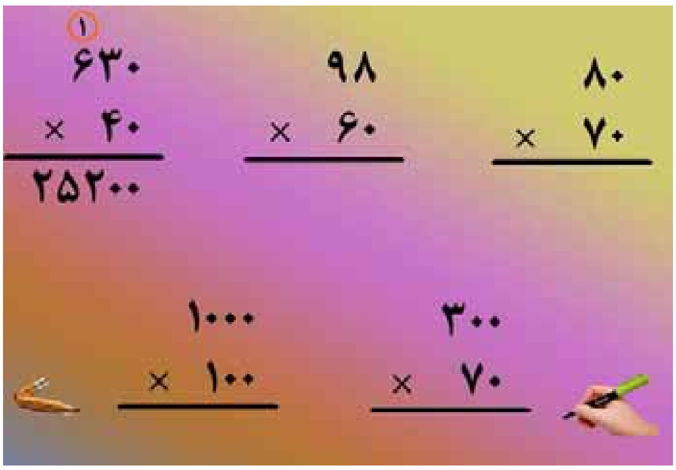

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰ — ذ: ۱۰ او ۲۰۰

ب: ۶۱ او ۹۰ — ر: ۶۳ او ۱۰۰

د: ۶۰ او ۳۰۰ — ز: ۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځايونه د حل شــوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمير سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [٠] ۷×۶٠

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵ — الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷٠×۶

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱ — ب: ۶۵۰= [ ] ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

کورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي وليکئ، بيا يې يو لـه بلـه سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۴. الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او د ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

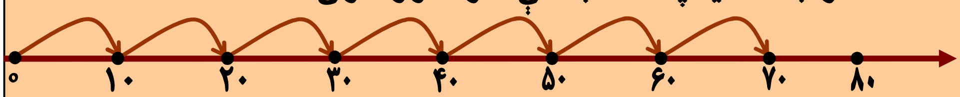

____ × ____ = ____

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

$۳ × ۱۰ = ?$

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹
☐	☐	☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تیرو لوستونو کې دیوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

مثال: غواړو چې د ۷٦۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

```
   ۷٦۵
×   ۵۸
------
  ٦۱۲۰
+ ۳۸۲۵
------
 ۴۴۳۷۰
```

لومړی د ۸۵ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضرب کوو چې د ٦۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد، د لسیزو رقم یعنې ۵ د ۷٦۵ په عددکې ضرب کوو. چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي. چې ددې عدد د یویزو رقم د ٦۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳٦	٦۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ٦۷	× ۹٦	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ٦۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۷٦۴ × ۷۳	۱۷۳ × ٦۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ٦۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	٦۸۷ × ۹۸

۲. که چيرې د يوې نکلي چاينکې بيه ۱۵۷ افغانۍ وي د يوه درجن (۱۲ دانو) بيه به څو افغانۍ وي؟

۳. که چيرې د يوه صندوق منو بيه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بيه معلومه کړئ؟

۴. شريف د يوې څغاستې په مسابقه کې ٦۰ متره لاره په يوه دقيقه کې وهي معلوم کړئ چې په يوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د يوې قطۍ ګوګړو بيه يوه افغانۍ ده.د يوه درجن (۱۲ قطيو) بيه څو افغانۍ کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو ګرامو غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو ګرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

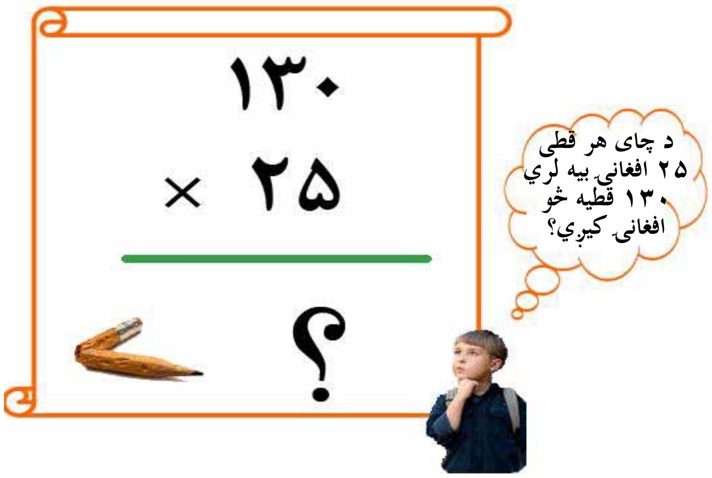

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل

دوه څلویښتم لوست: د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینې ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعالیت په ټولګي کې

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا د چاپېریال نور مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شوې ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.
- درېیم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي.
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.

۱۲−۳=۹

۹−۳=۶

۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د ویش عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

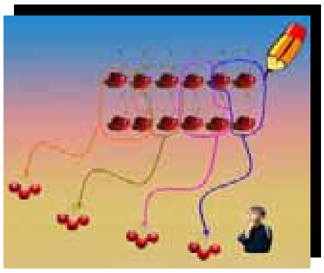

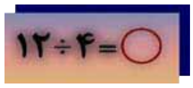

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

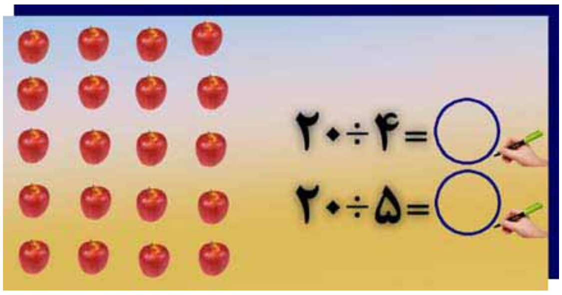

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخیستنې سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

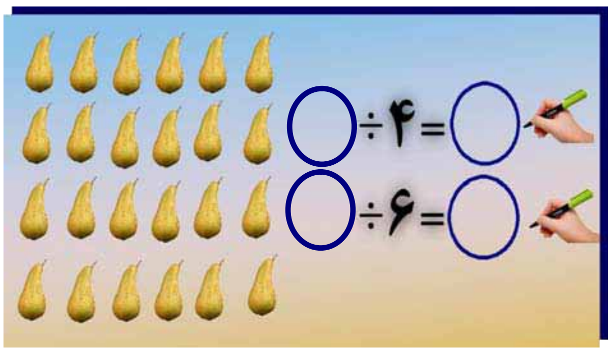

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شـوي مثال په ډول د تفریق عـملیه سرته ورسوئ او ځـواب یې ولیکئ.

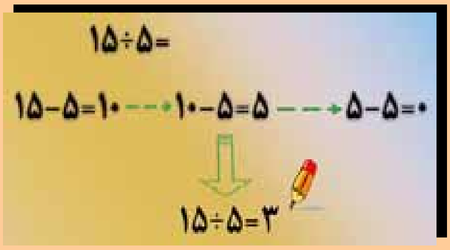

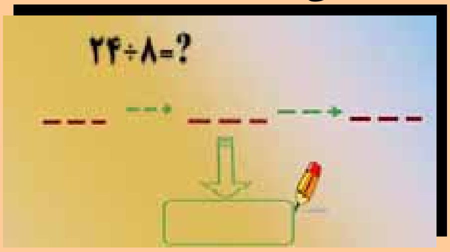

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شـوي مثال پـه ډول د تفریـق عـملیې سرته ورسوئ.

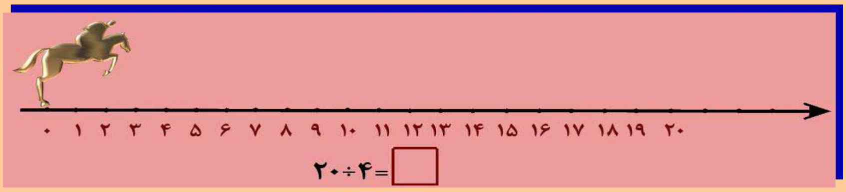

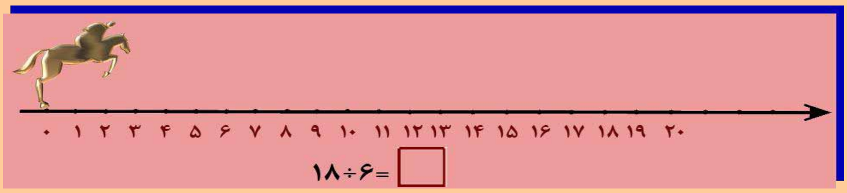

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱۶ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې څلويښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ويشل په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په يوه عدد باندې وويشي.
د دوه رقمي عددونو د ويش طريقه په يوه رقمي عدد باندې يوه شي

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي. چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي.
بيا ۸ را کښته کووا و د تفريق د حاصل ښي خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې د ۲۸ عدد لاس ته راغي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبني ضرب څخه په کار اخيستني سره پوهيږو چې.

$28 = 7 \times 4$

کيږي د ۴ عددپه خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او تفريق کوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

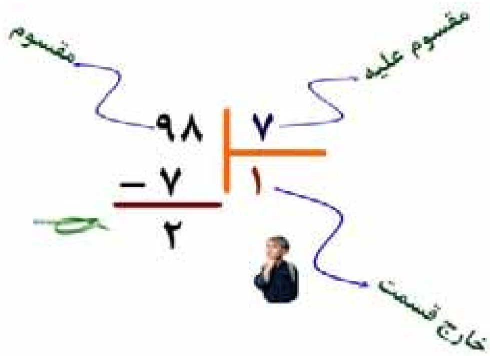

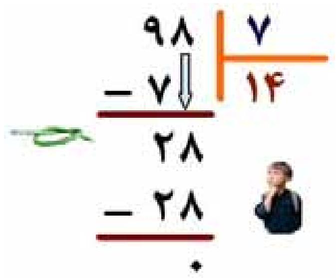

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

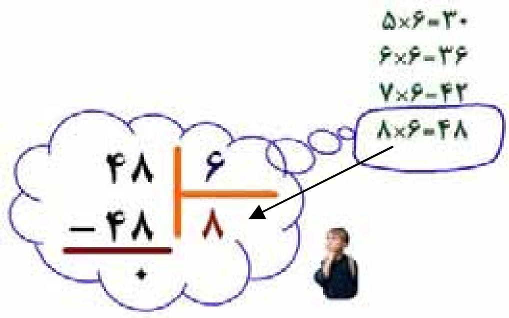

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

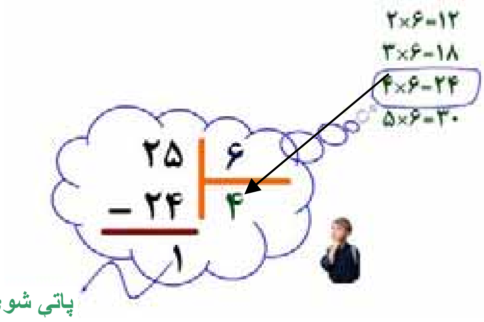

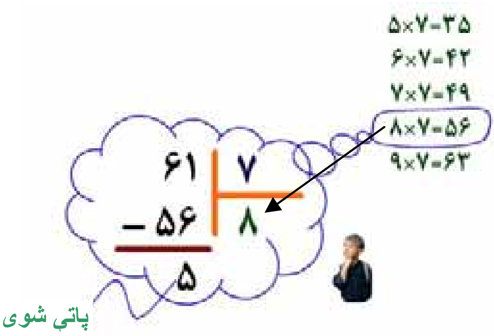

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ | ۹ ‏ ‏ ‏ ‏ ٦۳ | ۸ ‏ ‏ ‏ ‏ ۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت یا د ویش حاصل له پاتې شوې (باقیمانده) سره پیداکړئ.

۷ | ۲۲	۷ | ۲۸	۸ | ۳٦	۷ | ۴۹
۸ | ٦۷	۴ | ۳۴	۸ | ۳۲	٦ | ۴٦

۲- د مقسوم علیه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پیدا کړئ او په تشو ځایونوکې ولیکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل یې له مقسوم علیه سره مساوي او یا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې باید پاتې شوی له مقسوم علیه څخه کوچنی وي لکه لاندینی مثال:

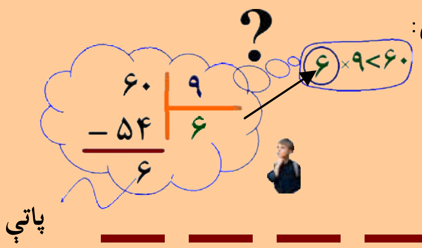

___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

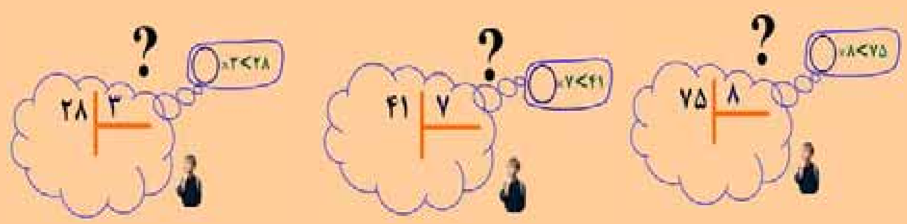

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کېښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ٦۸ تنو له پاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوکو کتابچو ته اړتيا ولري ۵٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټر کې د سپريو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټر کې څوتنه ناست دي؟

۸- په يوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چيرې په نوموړي فارم کې ٦ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څاروي شمير پيداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلور څلویښتم لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمی عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

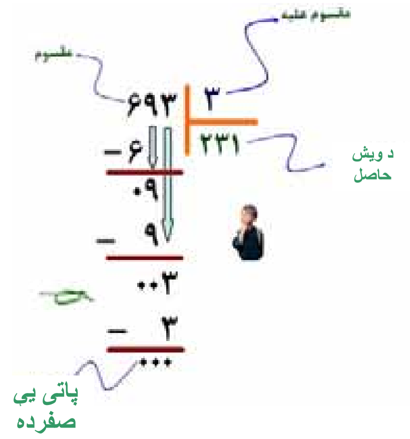

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد د ٣ په عدد باندې ویشو.
حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی ٦ د ٣ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ٢ دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا ٢ په ٣ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ٦ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.
په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

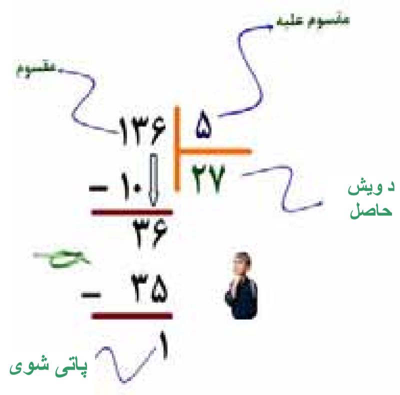

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ١٣ کیږي. په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ٢ دی. ٢ په ۵ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ١٣ څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې ٣ کیږي اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصل کیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش، حاصل یې ٧ کیږي. د ٧ عدد په ۵ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له ٣٦ څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې و نيسئ:

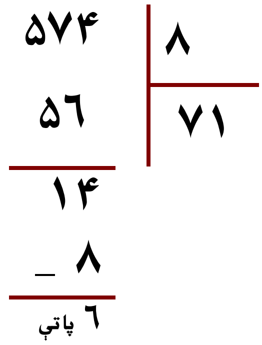

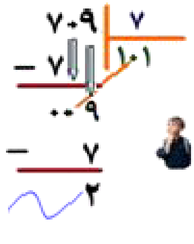

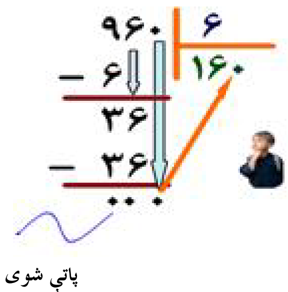

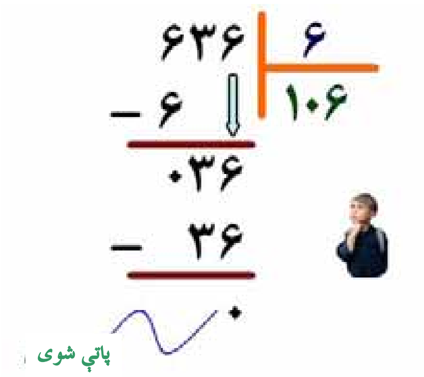

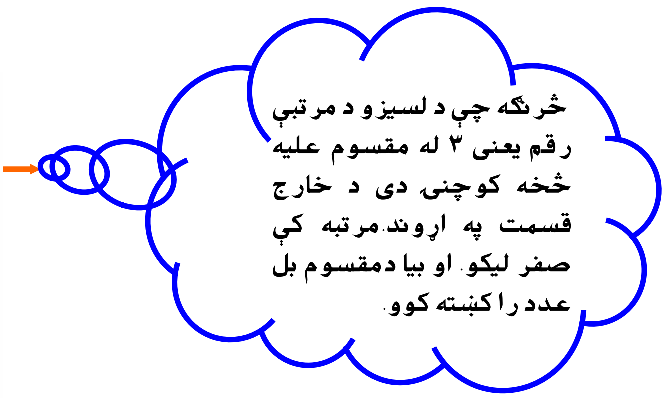

هر يو زده کوونکی دې د وېش يوه پوښتنه په خپله کتابچه کې وليکي او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عملیې سرته ورسوئ او د وېش حاصل یې پیدا کړئ؟

۱۷۰ ÷ ۹	٦٦ ÷ ۷	۴۱ ÷ ٦	۸٦۷ ÷ ۵
۲۸۵ ÷ ۳	۱٦۸ ÷ ۸	۳۷۵ ÷ ۱	۴۲۰ ÷ ۱
۴۹۸ ÷ ۸	۱۰۰ ÷ ۷	۷۰۹ ÷ ۷	۹٦۰ ÷ ٦

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست که چیرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست. که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې وویشي. نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوئ د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه
وکړئ: تا سو وینئ چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، دویش یا تقسیم دوه تساوي لیکلاي شو:

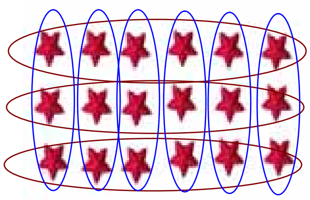

$6 \times 3 = 18$

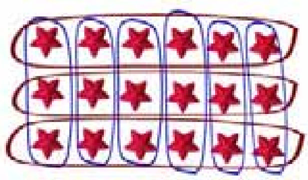

$18 \div 3 = 6$

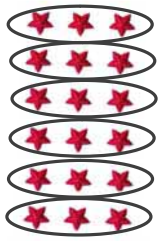

$18 \div 6 = 3$

د ضرب او ویش د آزمولو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

$5 \times 6 = 30$

$30 \div 6 = 5$

$30 \div 5 = 6$

$7 \times 4 = 28$

$28 \div 4 = 7$

$28 \div 7 = 4$

$11 \times 6 + 2 = ?$

$66 + 2 = 68$

$$\begin{array}{r|l} 68 & 6 \\ -6 & 11 \\ \hline 8 & \\ -6 & \\ \hline 2 & \end{array}$$

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چیري د ضرب حاصل په یوه جز دضرب باندې و ویشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چیري مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنی دنده

د ٦ او ٨ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

مشق او تمرین

۱- په تشو ځایونو کې مناسب عدد ولیکئ.

□ = ۶ ÷ ۵۴   □ = ۹ ÷ ۷۲

۶ = ۹ ÷ □   □ = ۸ ÷ ۷۲

۵۴ = □ × ۶   ۷۲ = ۸ × □

□ = ۴ ÷ ۳۲   □ = ۳ ÷ ۲۱

۴ = ۸ ÷ □   ۳ = ۷ ÷ □

۳۲ = ۸ × □   ۲۱ = □ × ۳

۲- تش ځایونه په مناسبو عددو نو سره ډك کړئ.

۷×۸= ۵۶	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ۶۳
۵۶÷۸= □	۷۲÷۸= □	۶۳÷۷= □
۵۶÷۷= □	۷۲÷۹= □	۶۳÷۹= □

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ.

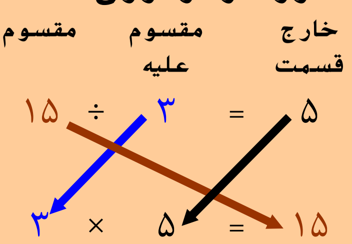

د (....) ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي که چیرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ÷ ۸	۶۴۰ ÷ ۵	۹۷۲ ÷ ۸
۱۰۰ ÷ ۹	۱۰۵ ÷ ۸	۷۰۶ ÷ ۶

۵- د ۵ مترو توکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر توکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره توکرو اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره توکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ ÷ ۸	٦۱۱ ÷ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل
کسر

شپږ څلویښتم لوست: د کسر پیژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{١}{٢}$ د یوه شی د نیمایي په توګه وپیژنی او $\frac{١}{٣}$ د یوه شی د دریمې برخې په توګه وپیژنی او $\frac{٢}{٣}$ د یوه شی دوه دریم برخې په توګه وپیژنی.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمايي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{١}{٢}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا یو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{١}{٣}$

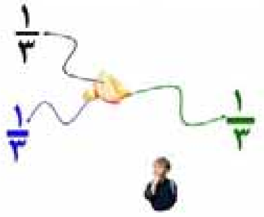

که چیرې اوس د منې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې یې په بل غاب کې کښیږدو داسې لیکو:

الف

$\frac{١}{٣}$

الف: $\frac{١}{٣}$ برخه په یوه غاب کې

$\frac{٢}{٣}$

ب: $\frac{٢}{٣}$ برخې په بل غاب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

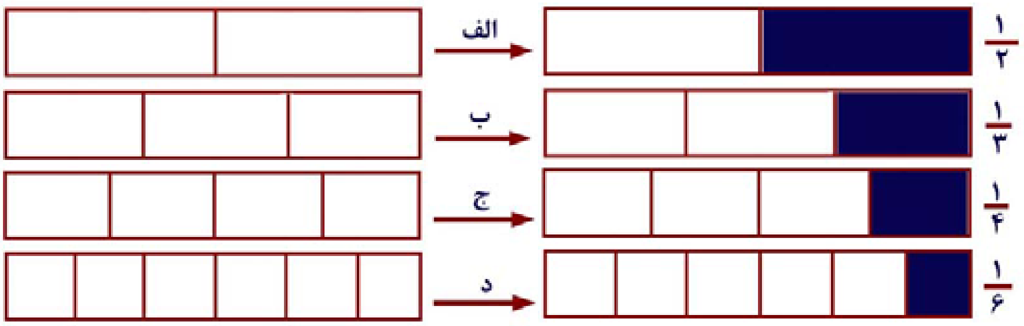

د الف په شکل کې د $\frac{۱}{۲}$ کسر ښیي چې د دوو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{۱}{۳}$ کسر ښیي چې له درېیو برخو څخه یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{۱}{۴}$ کسر ښیي چې له څلورو برخو څخه یې یوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{۱}{۶}$ کسر ښیي چې له شپږو برخو څخه یوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د یوه کسر سره ښه پېژندګلوي پیدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

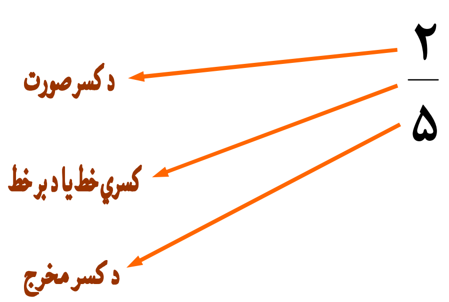

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپينو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښاياست او وې ليکئ.

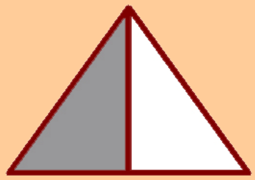

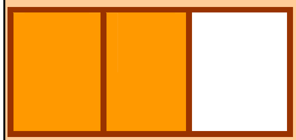

تور ه ____ سپینه ____   تور ه ____ سپینه ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کسر	صورت	مخرج
$\frac{۱}{۲}$	۱	۲
$\frac{۲}{۳}$		
$\frac{۳}{۵}$		
$\frac{۴}{۵}$		
$\frac{۵}{۶}$		

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

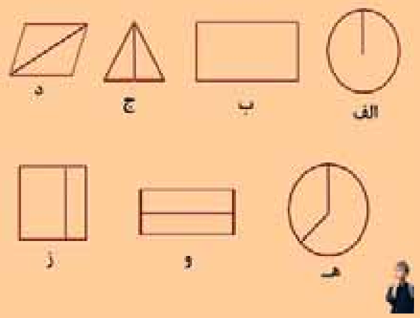

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

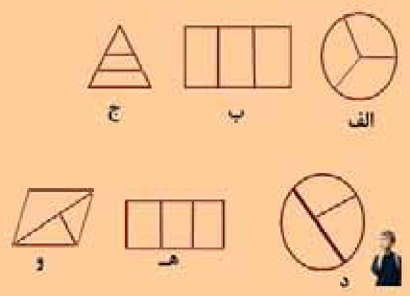

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{1}{4}$ کسر لیکلی شـو. د هغـه کسر و لیکئ!

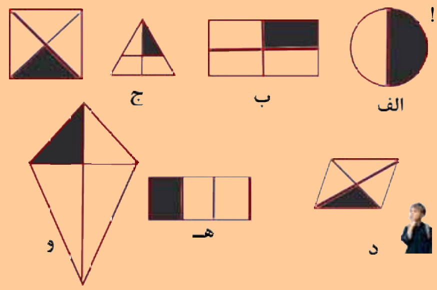

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شـوې برخـو او سـپینو برخـو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې و لیکئ.

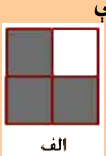

مساوي برخې	څلور
رنګ شوې	$\frac{3}{4}$
سپینه	$\frac{1}{4}$

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

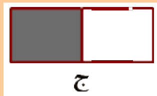

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

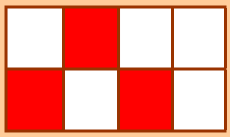

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ب

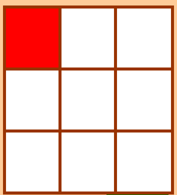

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ج

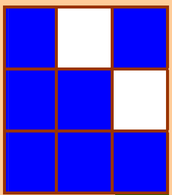

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ!

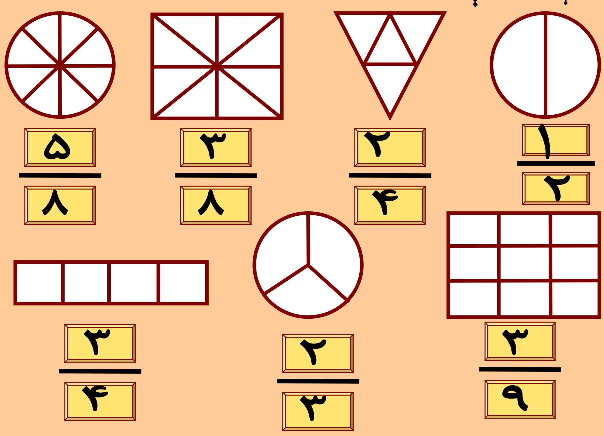

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښي خواته وليکئ.

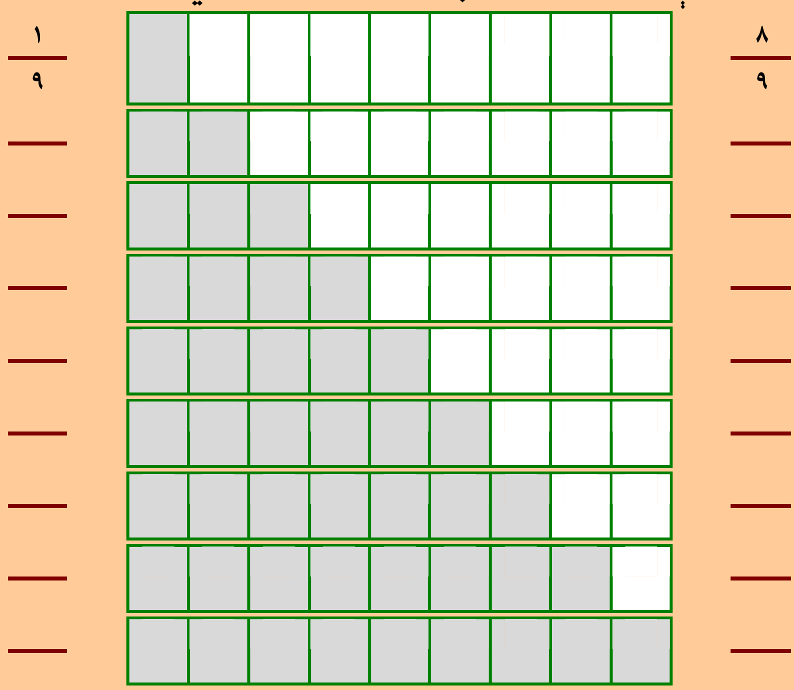

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

$\frac{۱}{۲}$		$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$		$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$		$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$		$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$		$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$		$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$		$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$		$\frac{۱}{۹}$

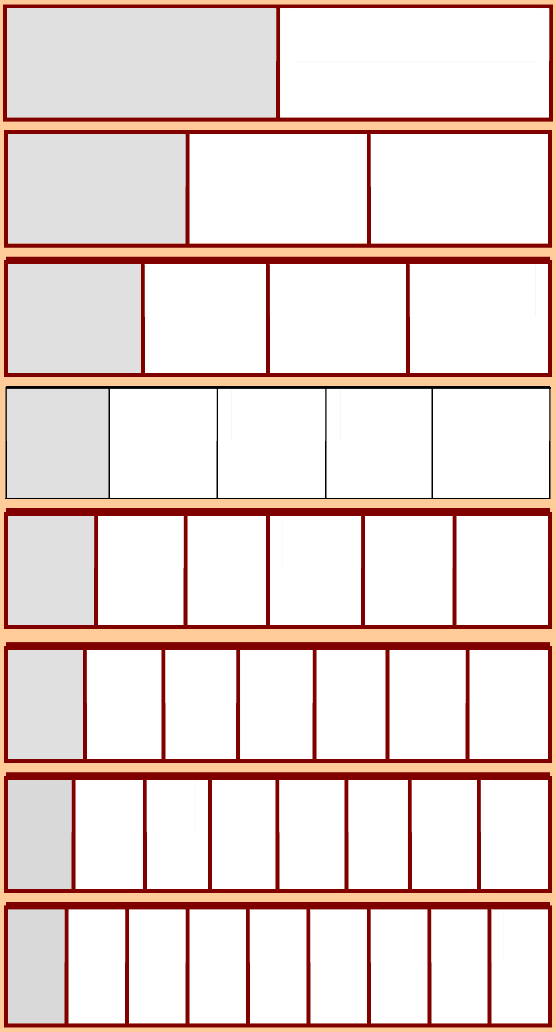

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$، $\frac{۳}{۷}$، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۴}{۶}$، $\frac{۴}{۷}$، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴-د $\frac{۵}{۶}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د >،< او = نښو په واسطه يې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

___ 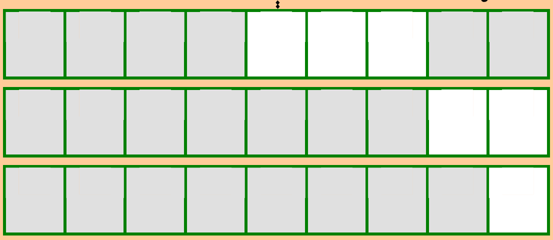 ___

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوي برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره يې پرتله کړئ.

___ 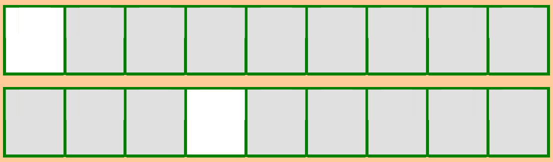 ___

کورنی دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښی خواته ولیکی او پرتله يې کړی.

___ 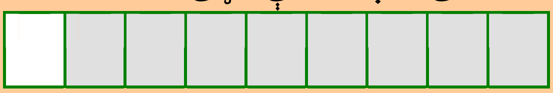 ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او ووایاست چې څومره برخه یې پاتې ده په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې توري کړې څومره برخه یې سپینه پاتې ده د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

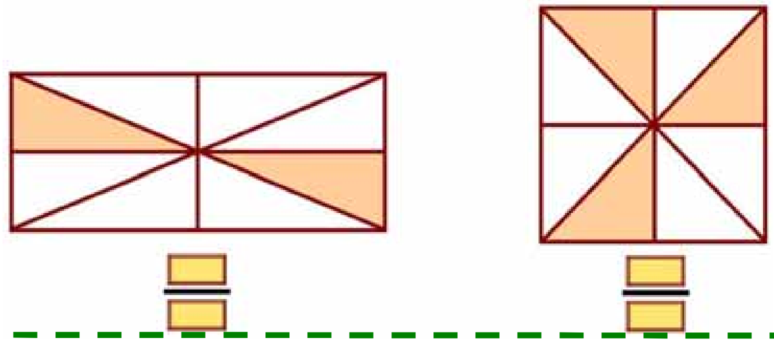

۴- یو لیتر او به څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر او به څرنګه جلاء کوئ؟

۷- د <،> او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کیلو ګرامه

ب: ۳ کیلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نیم کیلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي او بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٨- یوه پخوونکی ۷۵۰ ګرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ ګرامه یې د هغو څخه پخې کړې معلوم کړئ چې څو ګرامه وریجې پاتې دي.

٩- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو ګرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ ګرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

١٠- یوې مور ۵ کیلو ګرامه وریجې، ۵۰۰ ګرامه بوره، ۲۵۰ ګرامه غوړي او ۲۵۰ ګرامه لوبیا راونیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

١١- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کېږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت	
ب: د وره لوړوالی	
ج: اوبه	
د: بوره	

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي ګیلاسونو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

١٢- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

١٣- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

١٤- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونو ته اړتیا ده؟

١٥- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

١٦- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایې شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

١٧- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یو ه کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library